

Pact op Zuid sociaal gezien

Aanvullingen op Reisgids 2008

Frans Spierings

Wim van der Zanden

Marina Meeuwisse

Pact op Zuid sociaal gezien

Pact op Zuid sociaal gezien

Aanvullingen op Reisgids 2008

Uitgeverij IJzer

Samenwerkende partners Pact op Zuid

Deze productie is tot stand gekomen met de medewerking van het Centrum voor Onderzoek en Statistiek van de Gemeente Rotterdam en de dS+V van de Gemeente Rotterdam.

De woongcorporaties

Woonstad (Nieuwe Unie & WBR)

En verder:

Deelgemeente Charlois

Deelgemeente IJsselmonde

Deelgemeente Feijenoord

Gemeente Rotterdam

Inhoudsopgave

Introductie 9

- Leeswijzer voor het web en de sociale wielen 10
- Met dank aan 11
- Ambitie 12
- Webmodel en sociale index 12
- Criteria effectmonitor Pact op Zuid 13
- Verschillen tussen wijken 13
- Belangrijk is de sociale opgave 15
- Fact sheet op wijkniveau 15
- Expertmeeting effectmeting Pact op Zuid 15

Pact op Zuid 16

Deelgemeente Charlois 20

- Carnisse 22
- Heijplaat 24
- Oud-Charlois 26
- Pendrecht 28
- Tarwewijk 30
- Wielewaal 32
- Zuidplein 34
- Zuidwijk 36

Deelgemeente Feijenoord 40

- Afrikaanderwijk 42
- Bloemhof 44
- Feijenoord 46
- Hillesluis 48
- Katendrecht 50
- Kop van Zuid - Entrepot 52
- Noordereiland 54
- Vreewijk 56

Deelgemeente IJsselmonde 60

- Beverwaard 62
- Groot-IJsselmonde 64
- Lombardijen 66
- Oud-IJsselmonde 68

Rangordening van de wijken en deelgemeenten Rotterdam Zuid 70

Literatuur 71

Bijlagen:

- Methodologie 72
- Kernindicatoren webmodel 75
- Beschrijving van de begrippen sociale index 77

■ INTRODUCTIE

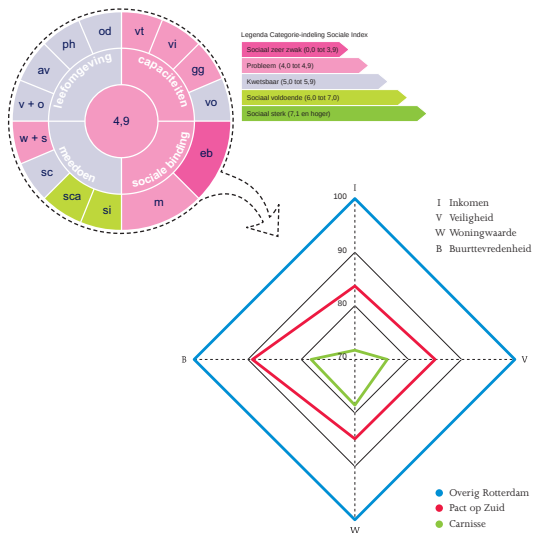

· Leeswijzer voor het web en de sociale wielen

In elk web zijn de scores op vier kenmerken in beeld gebracht. De vier kenmerken zijn: inkomen, veiligheid, waarde van de woning en buurttevredenheid. De gegevens hebben betrekking op 2006 of eerder. Overig Rotterdam is in elk web op 100% gesteld. De lezer kan zo in één oogopslag zien of de wijk in sociaal, fysiek, economisch opzicht en ook op het gebied van veiligheid positief of negatief afwijkt ten opzichte van overig Rotterdam.

We koppelen per wijk de sociale index aan de webmodellen. De index verdiept het Noord-West kwadrant van de wijk met aanvullende sociale informatie. In elk sociaal wiel zijn de scores op vier sociale aspecten in beeld gebracht. De vier kenmerken zijn: persoonlijke capaciteiten, leefomgeving, participatie (meedoen) en sociale binding. De gegevens hebben betrekking op 2007. Het gemiddelde van de scores op deze sociale aspecten leidt tot een score op de sociale index die zichtbaar is in het midden van het wiel. Voor Rotterdam is de score bepaald op 5,8. De lezer kan zo in één oogopslag zien of het sociale gemiddelde van de wijk in kwestie positief of negatief afwijkt van Rotterdam als geheel.

In het bovenstaande beeld is te zien hoe het sociale wiel meer gedetailleerde informatie biedt over het Noord-West kwadrant van het webmodel.

Voor de betekenis van de afkortingen zie bijlage 2.

• **Met dank aan**

Peter Bik, Roger van der Kamp, Pieter Koppelaar, Corinne Oudijk, Fred Sophie, Jacolien Vogelzang.

Het ambitieniveau en de doelstelling van het Pact is om binnen 10 jaar de achterstand van Rotterdam Zuid ten opzichte van de omgeving weg te werken. Dit geldt zowel voor het sociale, fysieke, economische, culturele als het veiligheidsdomein. Op de indicatoren inkomen, woningwaarde per m², veiligheid en buurttevredenheid scoort Zuid ruim onder het Rotterdamse gemiddelde. De doelstelling van Pact op Zuid is om deze scores minimaal gelijk te trekken. Een slimme monitor van de voortgang is nodig om de effecten van de aanpak te meten en alle partijen scherp te houden. Met het *webmodel* (Spierings en Meeuwisse 2007; 2008) per wijk zien we ineens patronen die we eerder niet zagen, door de kracht van de presentatie.

Deurwaarder op bezoek

Sinds vorige maand is ook de sociale index van wijken beschikbaar (Slob, Oudijk e.a. 2008). Daarin worden vier aspecten van sociale kwaliteit gemeten: capaciteiten, leefomgeving, meedoen en sociale binding met de buurt. Dit levert een sociaal beeld op van de Rotterdamse wijken. In dit document noemen we die grafische beelden “sociale wielen”. Gezien vanuit de effectmeting voor Pact op Zuid zijn deze wielen een verbijzondering van één van de pijlers in het webmodel, de sociale pijler.

We spreken van een verbijzondering omdat de wielen gedetailleerde en gespecificeerde informatie op het sociale vlak bieden. Bestuurders van Pact op Zuid kunnen deze informatie benutten om per wijk in te zoomen op de sociale dimensie in de integrale agenda voor de wijk aanpak.

Voor Pact op Zuid hebben bestuurders gevraagd om een effectmonitor die voldoet aan tenminste de volgende criteria:

1. Gebiedsgericht: wijken, deelgemeenten en Pactgebied.
2. Een overzichtelijk instrument. Keep it short and simple. Overvoer ons niet met informatie, was het dringende verzoek.
3. Een monitor die bijsturing van het programma mogelijk maakt. Met andere woorden, maak het informatiesysteem 'smart' en zorg dat de kennis doeltreffend kan worden teruggekoppeld voor verdere ontwikkeling van het Pact.

De sociale wielen sluiten aan op deze wens van de Pactbestuurders. Om dit resultaat te versterken, maken wij een verbindende analyse tussen webmodel en wielen.

Zowel in de webmodellen als de sociale wielen zijn de wijken zeer verschillend. Voor Pactbestuurders is dit gunstig: zij willen weten welke interventies nodig zijn op welk vlak en op welke plek en welke interventies waar het best renderen. De sociale wielen vormen wat dit betreft een goede aanvulling op het webmodel.

Met de webmodellen is beknopt en in hoofdlijnen zichtbaar hoe elke wijk er sociaal, fysiek, economisch en wat veiligheid betreft voorstaat. Het koppelen van de informatie uit de sociale index aan de webmodellen versterkt deze analyse.

Deelgemeenten hebben als taak om per wijk actieprogramma's voor de sociale pijler te ontwikkelen. Zij gebruiken daarbij de gegevens uit de sociale index om hun programma's samen te stellen. De webmodellen kunnen hierbij helpen om te komen tot een integraal programma waarin ook wooncorporaties hun bijdrage leveren.

Partijen zijn het erover eens dat voor het terugdringen van de achterstand op Rotterdam Zuid een geïntegreerde en een programmatische aanpak raadzaam is. Voor de aanpak van de hardnekkige sociale, fysieke en economische problemen op Zuid, die zowel zichtbaar zijn in het webmodel als de diverse wielen, hebben de partners elkaar nodig. Zij hebben al een gezamenlijk, meerjarig investeringsprogramma

opgesteld voor een omvangrijke hoeveelheid specifieke investeringen. Er zijn jaren van voorinvesteringen aan voorafgegaan. Maar op sommige plekken zijn diepte-investeringen nodig die jarenlang kunnen worden volgehouden. Daarbij kunnen niet alle middelen tegelijk worden ingezet.

Om te weten wat waar het beste werkt, is inzicht nodig in de multiplier factor. Om dit vast te stellen, willen we weten waar zich tekenen van herstel voor doen. Waar komt dit door, volgens bestuurders, professionals in de wijk en vooral volgens de bewoners en ondernemers? Het monitoren van de voortgang op hoofdlijnen is cruciaal. Zowel de z-scores uit het webmodel, als de indexscores uit de sociale wielen en de veiligheidsindex zijn hiervoor te gebruiken. Met deze instrumenten ontstaat een fijnmazig en toch gericht informatienetwerk over de Pactwijken.

In ons product verdiepen wij het Noord-West kwadrant van het webmodel: de sociale dimensie. Per wijk beschrijven we de stand van zaken op het gebied van veiligheid, waarde van de woningen, inkomen en buurttevredenheid. Daarbij wordt de stand van zaken op aanvullende sociale indicaties en aspecten gespecificeerd. Dit selecteren en beschrijven heeft als doel de deelgemeenten en de andere partners in het Pact te ondersteunen bij het stimuleren van de kwaliteit van de sociale en de integrale gebiedsontwikkeling.

· Belangrijk is de sociale opgave

De sociale index laat uitstekend zien dat de Pact-opgave in belangrijk mate een sociale opgave is. Van de wijken met de laagste sociale indexscores liggen de eerste zeven in het Pactgebied. Het beeld dat wij hiervan krijgen is dat het goed is dat er op Zuid een samenwerkingsverband is om het sociale te verbeteren gezien de nadrukkelijk zichtbare sociale problematiek van het gebied, mede in het licht van de economische achterstand, de veiligheidssituatie en de problematiek op de woningmarkt.

· Fact sheet op wijkniveau

Er groeit in Rotterdam een samenhangend fact sheet op wijkniveau. Dit werk is nog niet klaar. Hoe positioneren we straks De Grote Woontest van The Smart-Agent Company die dit najaar verschijnt? Kijkend naar dit instrument ligt het voor de hand dat de woontest nadere invulling geeft aan het Zuid-West kwadrant van het webmodel van Pact op Zuid. Dit suggereert dat ook het Noord-Oost en het Zuid-Oost kwadrant nog nader verbijzonderd kunnen worden. Wij zijn van mening dat het daarbij telkens nuttig is om terug te keren naar het webmodel, om het overzicht en de samenhang in het investeringsprogramma te bewaren en te bewaken en hierbij het belangrijke detailniveau telkens te overstijgen.

Voor de volledigheid: wij hebben de opdracht gekregen om voor het Pactgebied de wielen in samenhang

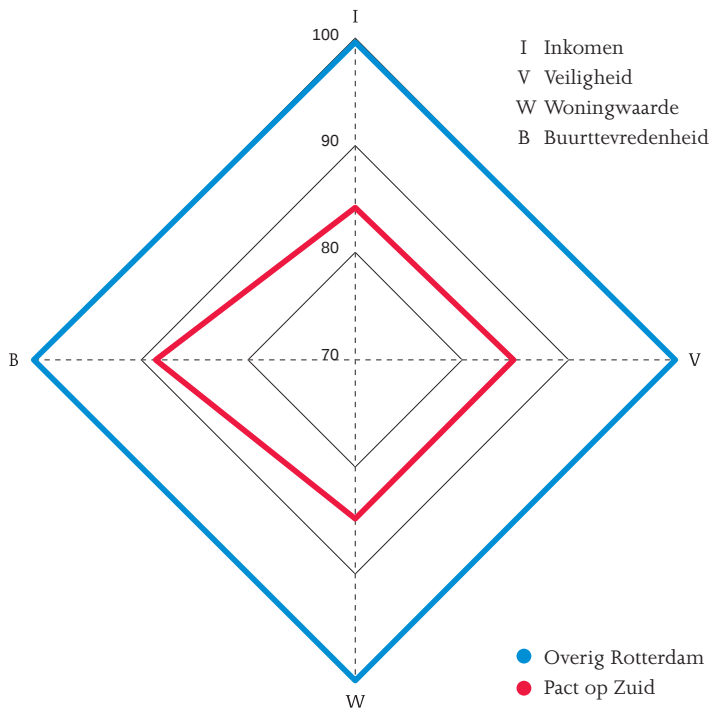

Bankjes, uitnodigende ontmoeting

met de webmodellen te bezien. Het is geenszins onze bedoeling om wijkactieprogramma's van de deelgemeenten te verkennen. De gebiedsgerichte aanpak in Pact op Zuid werkt met de deelgemeente als spelverdeler. Bewoners en ondernemers hebben recht op samenhangende inzichten die verband aanbrengen tussen de programma's en kokers in de investeringen.

· Expertmeeting effectmeting Pact op Zuid

In september staat een expertmeeting met bestuurders en directeurs op het programma. Geeft het webmodel in combinatie met de gegevens uit de sociale index houvast bij het nemen van goede beslissingen? Dit product probeert die discussie te voeren.

Overig Rotterdam, de blauwe lijn, is op 100% gesteld. Het Pact op Zuid-gebied (oranje) scoort 10 tot 15% lager. Dit beeld zien we terug in vier pijlers: veel bewoners in het Pactgebied hebben een laag inkomen, woningen zijn per m² minder waard, het Pactgebied is onveiliger om te wonen en de bewoners zijn minder tevreden over hun buurt (Spierings & Meeuwisse 2008). Voor de definities van de begrippen zie bijlage 1.

Van het Pact op Zuid-gebied is geen sociaal wiel gemaakt. We zien dat de 7 probleemwijken (wijken met een score op de sociale index tussen 3,9 en 4,9) in de deelgemeenten Charlois en Feijenoord liggen (zie pagina 70, tabel 1). Gemiddeld scoren de wijken in het Pactgebied een punt lager op de sociale index dan de wijken buiten het Pactgebied. Geen enkele wijk in het Pactgebied krijgt de score 'sociaal sterk'. Het grootste verschil tussen het Pactgebied en de rest van Rotterdam wordt zichtbaar bij het aspect 'capaciteiten'. Daarentegen toont het aspect 'leefomgeving' het kleinste verschil tussen de twee gebieden (Slob, Oudijk e.a. 2008).

Rijk, gemeente, deelgemeenten en corporaties besteden nadrukkelijk aandacht aan de sociale kwaliteit van het Pactgebied. Het Pact kent een forse sociale opgave. Het is goed om de komende jaren te volgen hoe de (deel)gemeenten en de corporaties een geïntegreerde aanpak ontwikkelen waarin een krachtige sociale agenda is opgenomen.

Deelgemeente Charlois

Carnisse

Heijplaat

Oud-Charlois

Pendrecht

Tarwewijk

Wielewaal

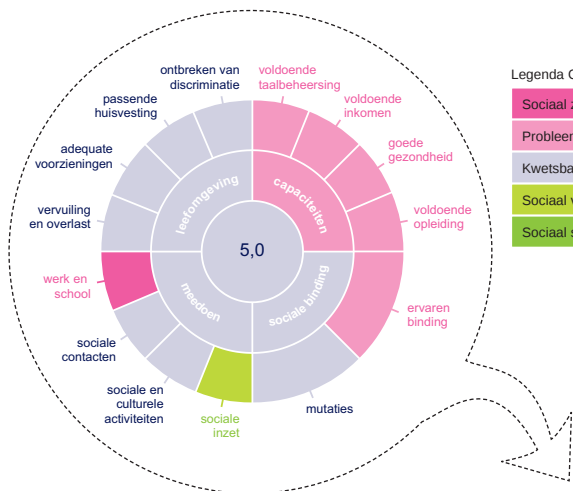
Zuidplein

Zuidwijk

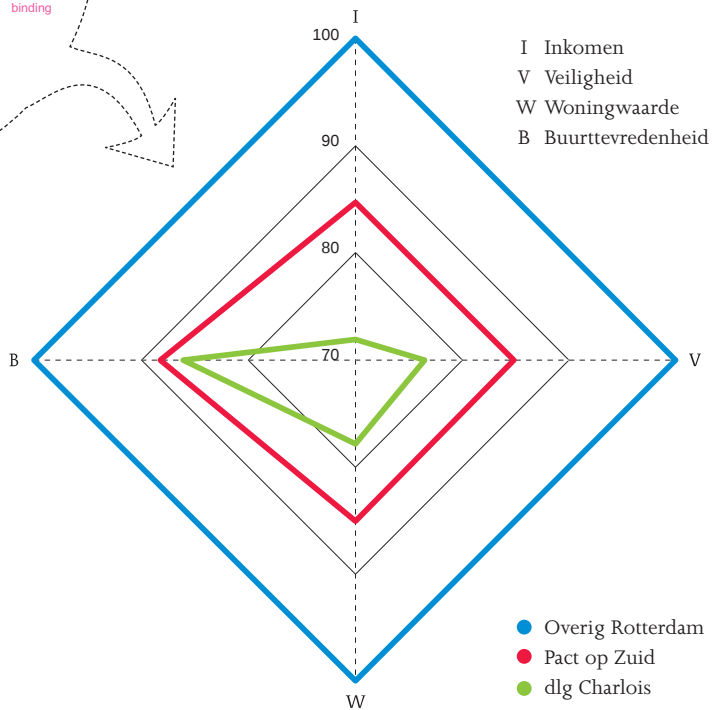
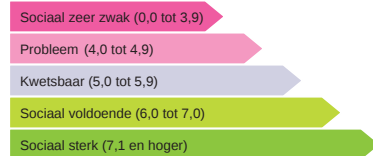

Trappen naar Ahoy

· Deelgemeente Charlois

Legenda Categorie-indeling Sociale Index

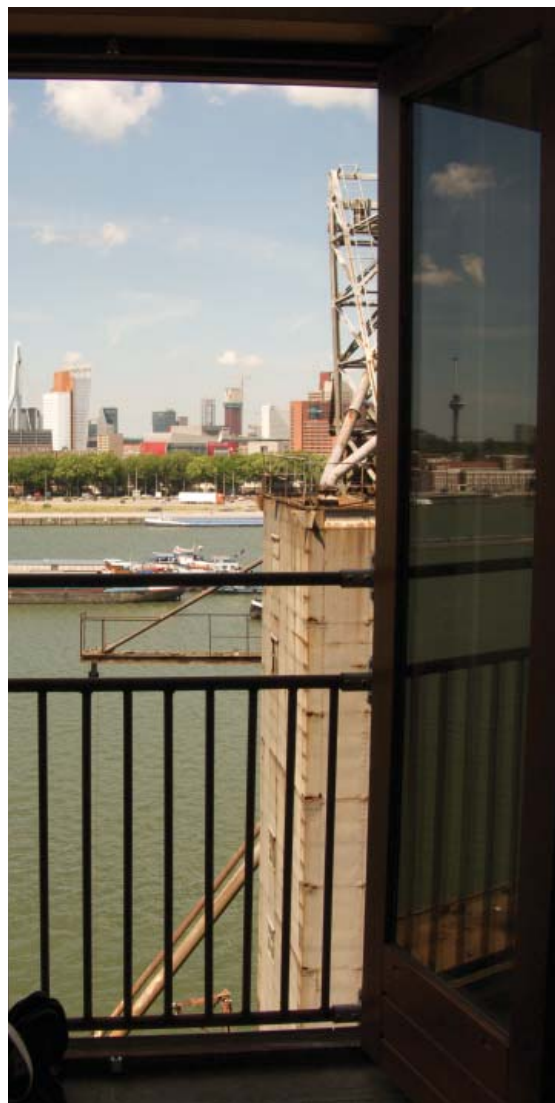

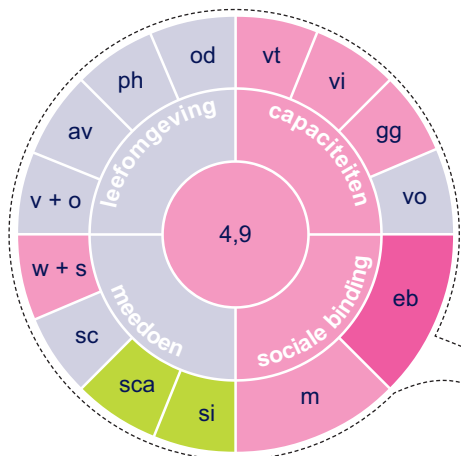
In het webmodel zijn de scores van de deelgemeente Charlois, de groene lijn, fors lager dan gemiddeld in het Pactgebied. Dit beeld zien we terug in drie van de vier pijlers. De bewoners in Charlois hebben vaker een laag inkomen, woningen zijn per m² minder waard en Charlois is onveiliger om in te wonen. De buurttevredenheid van de bewoners in Charlois scoort gemiddeld voor het Pactgebied. Voor het verkrijgen van een huisvestingsvergunning in een aantal wijken in de deelgemeente Charlois wordt aan nieuwe huurders de eis gesteld dat zij inkomen hebben uit werk (Spierings & Meeuwisse 2008).

Volgens de sociale index is Charlois een sociaal kwetsbare deelgemeente, met een score van 5,0. Ter vergelijking: de score op de sociale index van de hele stad Rotterdam is met een 5,8 bijna een punt hoger (maar valt ook nog in de categorie ‘kwetsbaar’).

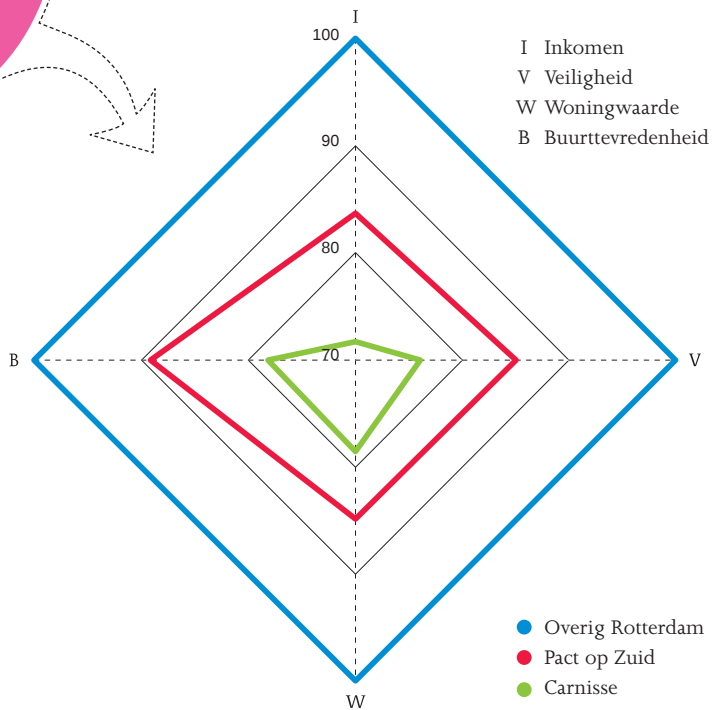
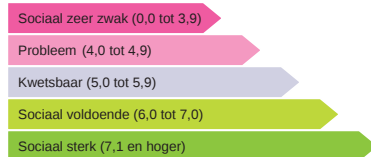
De deelgemeente Charlois scoort zwak op deelname aan werk en school (zie Slob & Oudijk 2008: 52). Daarnaast zien we bij het aspect ‘capaciteiten’ op alle fronten een probleemscore terug. De sociale inzet (vrijwilligerswerk e.d.) is voldoende. Op basis van zowel het webmodel als de sociale index is het raadzaam te investeren in de capaciteiten van de bevolking, resulterend in minder vroegtijdig schoolverlaten, meer mensen aan het werk en een hoger inkomen. Voor de betekenis van begrippen zie bijlage 2.

Uitzicht van een ondernemer vanuit de Maassilo

Legenda Categorie-indeling Sociale Index

In het webmodel zijn de scores van Carnisse, de groene lijn, 20% tot bijna 30% lager dan gemiddeld in het Pactgebied. Met name het aantal lagere inkomens in de wijk valt op (Spierings & Meeuwisse 2008). Carnisse behoort zowel in het webmodel als de sociale index tot de 6 slechtst scorende wijken.

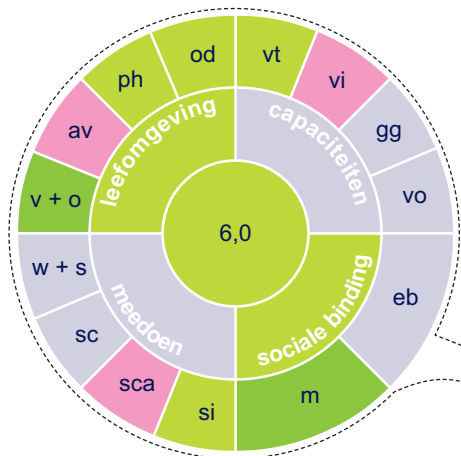
Als we naar de sociale indexscore kijken is Carnisse (4,9) een probleemwijk. Zowel de sociale binding als de capaciteiten van burgers zijn zwak. De enige uitzondering vormt de indicator voldoende opleiding. De inkomens zijn laag. Deelname aan werk en school is laag. Verder is de leefomgeving kwetsbaar.

De sociale inzet is daarentegen hoog en ook de participatie van bewoners in sociale, sportieve en culturele activiteiten (zie Slob & Oudijk 2008: 18). Voor de betekenis van de afkortingen zie bijlage 2.

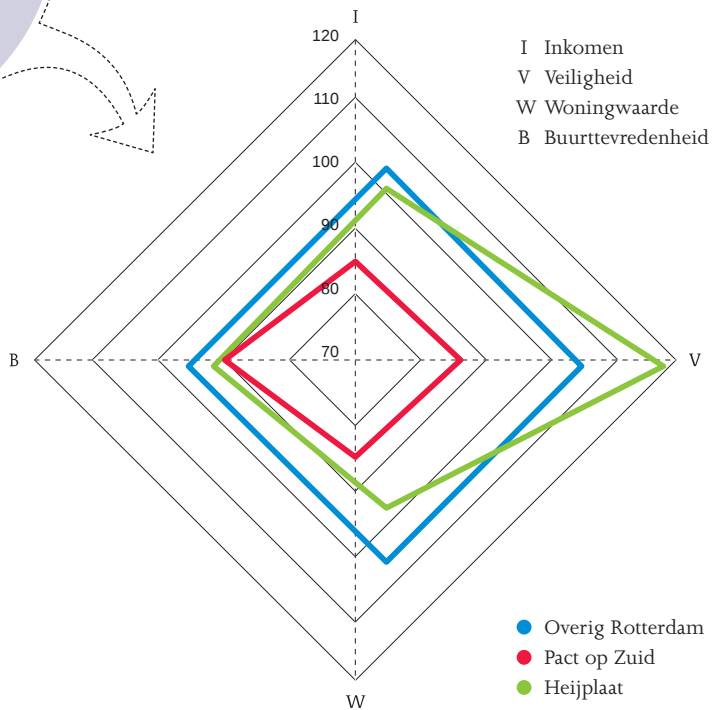
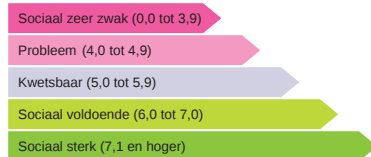
De waarde van woningen in de wijk stijgt de laatste jaren, sneller dan gemiddeld in Charlois, het Pactgebied en de rest van Rotterdam. Blijkbaar worden de woningen in de wijk steeds gewilder. Het goed benutten van deze kans lijkt mogelijk nu de Pactorganisaties gezamenlijk de particuliere woningvoorraad aanpakken en slapende Verenigingen van Eigenaren vooruit helpen.

Safety Market. Taal als sociale binding

Legenda Categorie-indeling Sociale Index

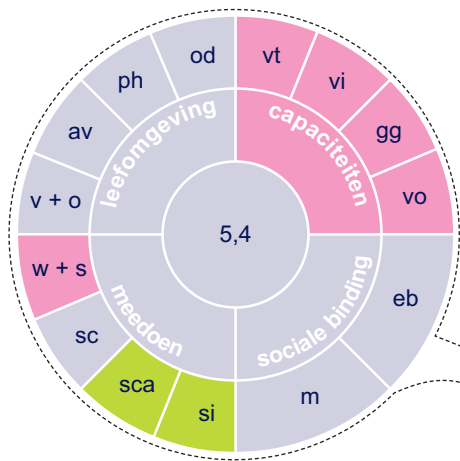

In het webmodel zijn de scores van Heijplaat, de groene lijn, hoger dan het Pactgemiddelde en wat betreft veiligheid zelfs substantieel hoger, ook dan overig Rotterdam (Spierings & Meeuwisse 2008). Heijplaat behoort in het webmodel tot de beter scorende wijken.

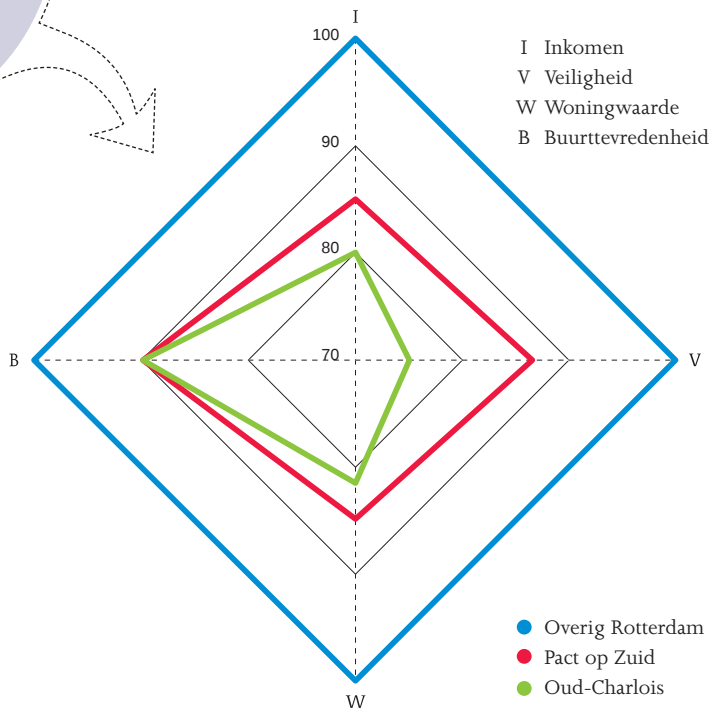
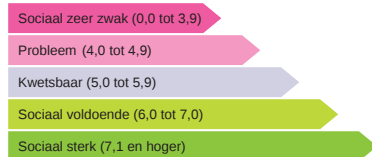
Ook sociaal gezien scoort Heijplaat (6,0) voldoende. De bewoners waarderen de leefomgeving en verhuizen bijna niet, er is ook weinig vervuiling en overlast. Op het gebied van adequate voorzieningen ervaren de bewoners van het perifeer gelegen Heijplaat een tekort. Zij nemen ook minder dan gemiddeld deel aan sociale en culturele activiteiten. Daarbij speelt tevens, niet zichtbaar in het webmodel, dat het aandeel bewoners met een inkomen onder 110% van het sociaal minimum relatief hoog is. Op dit punt voegt de sociale index gerichte sociale informatie toe aan het webmodel, waarin deze specifieke groep onzichtbaar is. Programma's en voorzieningen, die deze kwetsbare groep gericht kunnen helpen, lijken aanvullend voor Heijplaat.

Kijk eens wat ik kan

Legenda Categorie-indeling Sociale Index

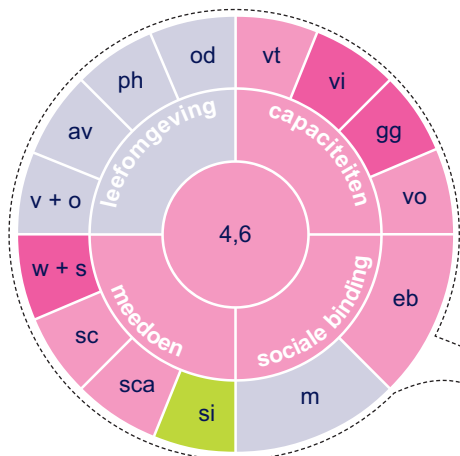

In het webmodel zijn de scores van Oud Charlois, de groene lijn, lager dan het Pactgemiddelde en wat betreft veiligheid zelfs substantieel lager. Oud-Charlois scoort daarentegen op buurttevredenheid precies gemiddeld voor het Pactgebied. Er is de afgelopen jaren ook vooruitgang te zien wat betreft buurttevredenheid (Spierings & Meeuwisse 2008).

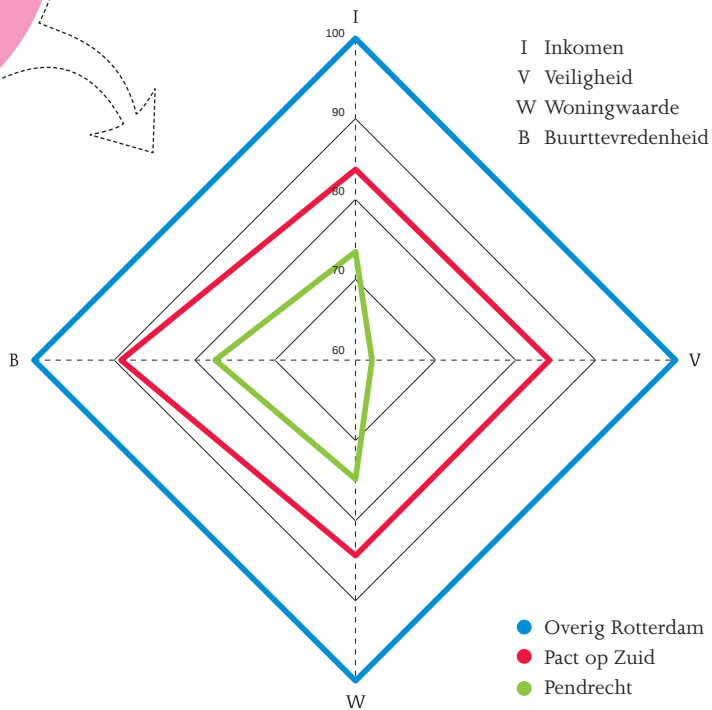
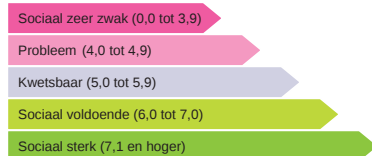
Ook sociaal gezien is Oud-Charlois (5,4) kwetsbaar, zo blijkt uit de sociale index. De wijk scoort nog wel iets beter dan Charlois. De sociale inzet en deelname aan sociale en culturele activiteiten en sport zijn voldoende (zie Slob & Oudijk 2008: 18). Op het gebied van capaciteiten, werkzoekenden en jongeren zonder startkwalificatie kent de wijk een lage score. Verder zijn de leefomgeving en de sociale binding kwetsbaar. Het webmodel biedt op dit vlak een meer geprofileerd beeld van de wijk: doordat het model de kloof tussen buurttevredenheid en veiligheid in de wijk goed naar voren brengt, wordt duidelijk dat naast het versterken van capaciteiten ook het werken aan sociale binding in Oud Charlois belangrijk is.

Multiculturele havenstad

Legenda Categorie-indeling Sociale Index

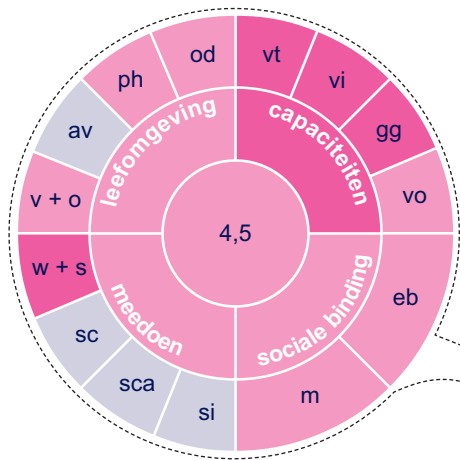
In het webmodel zijn de scores van Pendrecht, de groene lijn, lager dan het Pactgemiddelde en wat betreft veiligheid zelfs substantieel lager. De laatste jaren is op dit vlak ook geen vooruitgang zichtbaar. Mede hierdoor scoort Pendrecht van alle wijken in het Pact op Zuid-gebied het een na laagst. De gemiddelden liggen bijna een kwart tot ruim eenderde lager dan in de rest van Rotterdam (Spierings & Meeuwisse 2008).

Ook sociaal gezien is Pendrecht (4,6) een probleemwijk, zo blijkt uit de sociale index (zie Slob & Oudijk 2008: 11, 18). Hoewel leefomgeving in Pendrecht relatief het beste scoort van alle sociale dimensies, blijft ze ook hierin kwetsbaar. Op het gebied van gezondheid, inkomen en betaald werk is de wijk daarentegen zwak te noemen. Wat betreft sociale inzet scoort de wijk een voldoende: die is naar verhouding zelfs aan de hoge kant. Voor de betekenis van de afkortingen zie bijlage 2.

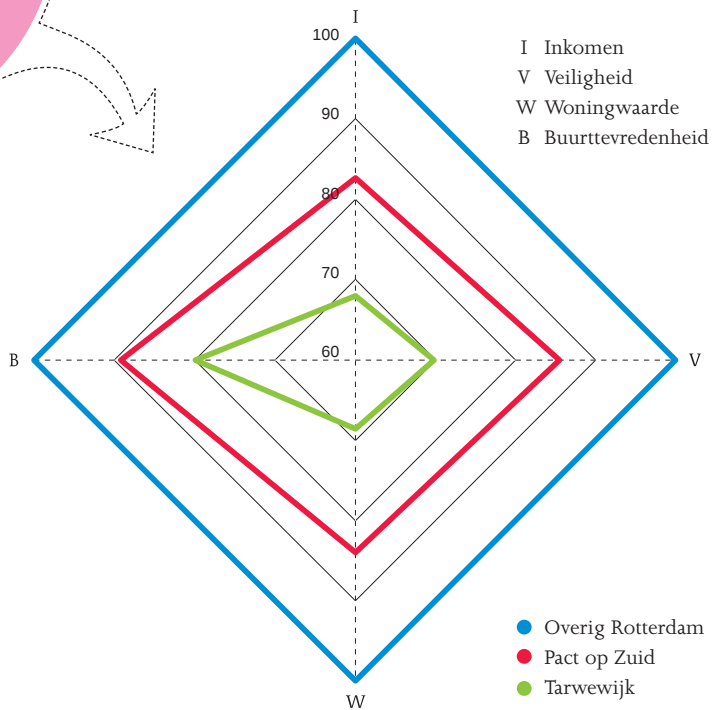
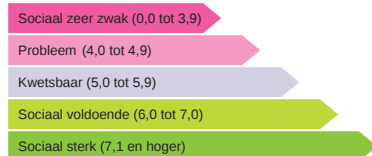
Het webmodel biedt in combinatie met de sociale index een geprofileerd beeld van de wijk: doordat de veiligheid zo prominent op de agenda wordt gezet kunnen we goed zien dat de sociale binding zoals men die ervaart versterking behoeft: er zal nog veel werk moeten worden verzet om te zorgen dat de bewoners zich verantwoordelijk gaan voelen voor elkaar en zich gaan inzetten voor hun buurt. Dit geldt ook voor het vertrouwen in het (deel)gemeentebestuur.

Driemaal Pendrecht

Legenda Categorie-indeling Sociale Index

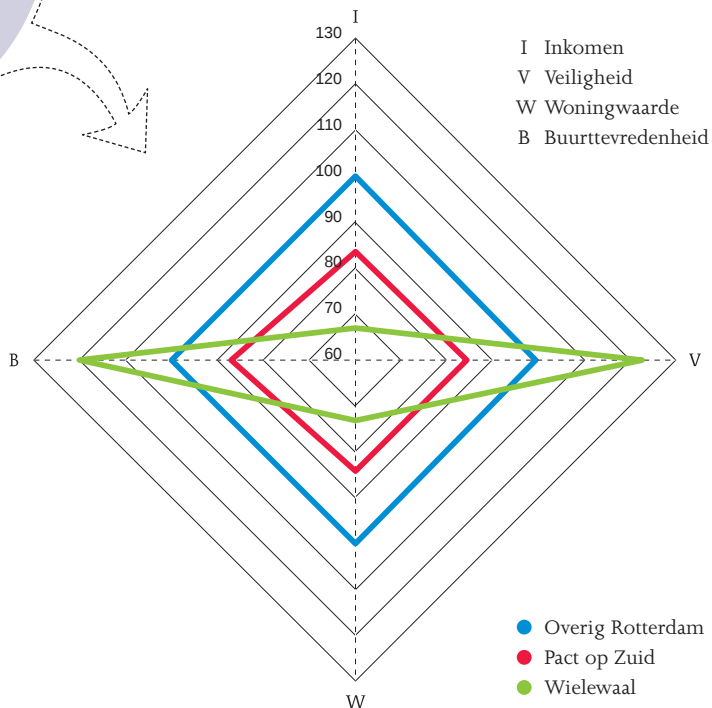
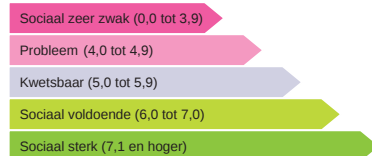
In het webmodel zijn de scores van Tarwewijk, de groene lijn, 30% lager dan in de rest van Rotterdam (buiten het Pactgebied) met uitzondering van buurttevredenheid. De woningwaarde per m² is het laagst van het Pactgebied, maar er wordt wel een aanzienlijke stijging tussen 2003 en 2005 zichtbaar en dit geldt ook voor het inkomen. De economische draagkracht van het gebied blijft echter zwak. De buurttevredenheid is licht gedaald, als enige wijk in Charlois, van 68% naar 65% (Spierings & Meeuwisse 2008). Sociaal gezien is Tarwewijk (4,5) een probleemwijk, blijkt uit de sociale index (zie Slob & Oudijk 2008: 11, 18). Met name op het gebied van capaciteiten scoort Tarwewijk laag en op dit vlak levert de sociale index een verdieping op het webmodel. Op het gebied van gezondheid, inkomen, taalbeheersing en voldoende werk is de wijk namelijk zwak en op het gebied van voldoende opleiding problematisch. Wat betreft meedoen en adequate voorzieningen scoort de wijk overwegend kwetsbaar. Vanwege de zwakke positie in de sociale index, de veiligheidsindex en het webmodel is een uitgebalanceerde sociale, fysieke en economische agenda van de (deel)gemeente en de corporaties in aansluiting op de al jarenlang geleverde grote inspanningen in Tarwewijk van belang.

Mensen maken de stad

Legenda Categorie-indeling Sociale Index

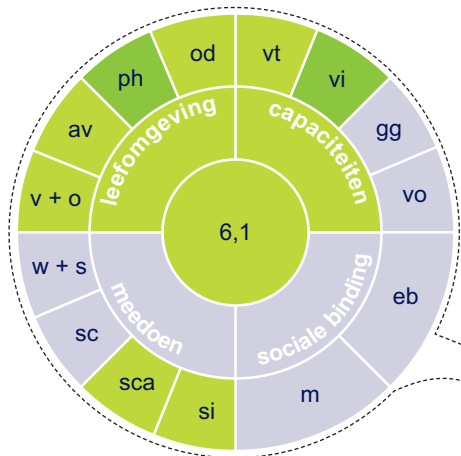
Het webmodel van Wielewaal heeft een opvallende vorm. Voor het ene deel zijn de scores, de groene lijn, veel hoger en voor het andere veel lager dan het Pactgebied en de rest van Rotterdam. De woningwaarde per m² en het inkomen zijn uitzonderlijk laag. De buurttevredenheid en veiligheid zijn daarentegen opmerkelijk hoog (Spierings & Meeuwisse 2008). Aan de hand van dit voorbeeld is goed te zien wat de waarde is van het webmodel. Er wordt gezegd dat als de bewoners in Wielewaal tevreden zijn, je niet moet willen interveniëren. Het web laat zien dat het probleem complexer is: WOZ en inkomen zijn hier zo kwetsbaar dat een duurzame ontwikkeling van de wijk in het geding is. Andersom geldt ook dat als besloten wordt te interveniëren, er terdege rekening dient te worden gehouden met de buurttevredenheid en veiligheid.

Sociaal gezien scoort Wielewaal (5,8). Inkomen, gezondheid en betaald werken vormen een probleem. Dit zie je ook terug in het webmodel. Men is echter bereid om veel voor de medemens te doen (zie Slob & Oudijk 2008: 17).

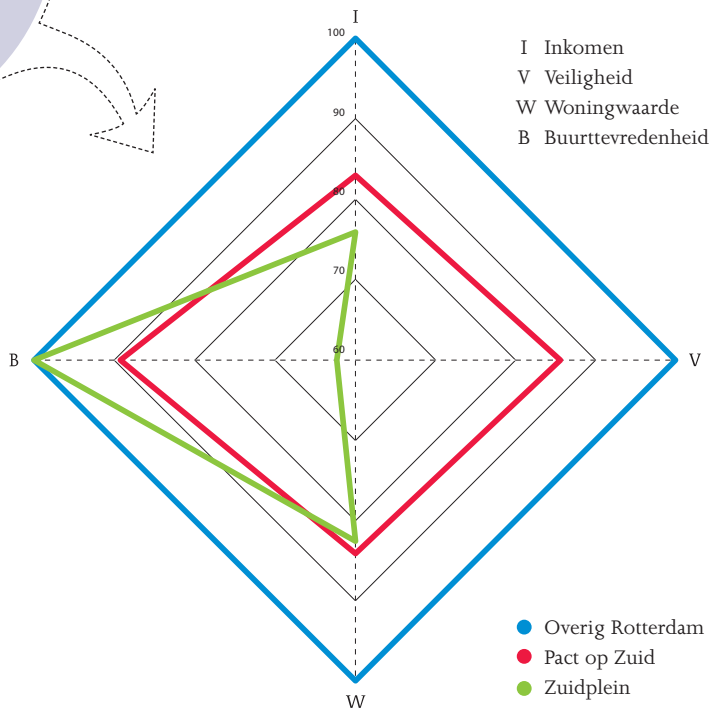
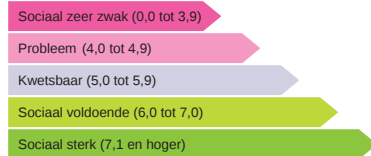
Een uitgebalanceerde sociale, fysieke en economische agenda van de (deel)gemeente en de corporaties is voor Wielewaal van groot belang.

Ik woon hier goed

Legenda Categorie-indeling Sociale Index

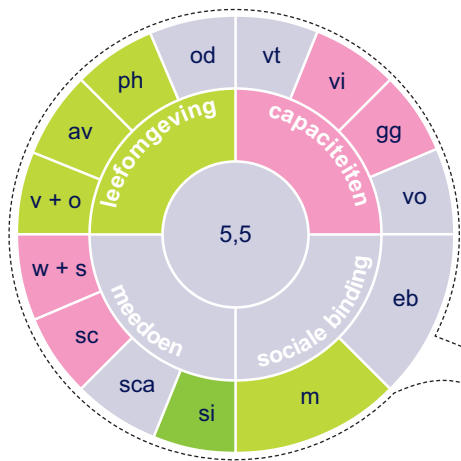
In het webmodel lopen de scores van Zuidplein, de groene lijn, uiteen. De veiligheid is zeer problematisch en is zelfs het laagst in het hele Pactgebied, het inkomen is laag, de woningwaarde per m² gemiddeld voor het Pactgebied en de bewonerstevredenheid relatief hoog ongeveer zo hoog als het overig Rotterdams gemiddelde (Spierings & Meeuwisse 2008).

Sociaal gezien scoort Zuidplein (samen met Zuiderpark) een voldoende (6,1), zo blijkt uit de sociale index (zie Slob & Oudijk 2008: 16). Met name op het gebied van leefomgeving en capaciteiten scoort Zuidplein ruim voldoende. Op het gebied van meedoen en sociale binding is Zuidplein kwetsbaar. Met andere woorden, het webmodel laat zien dat het stimuleren van veiligheid van Zuidplein belangrijk is en mogelijk ook samenhangt met het versterken van sociale binding. Voor de betekenis van de afkortingen zie bijlage 2.

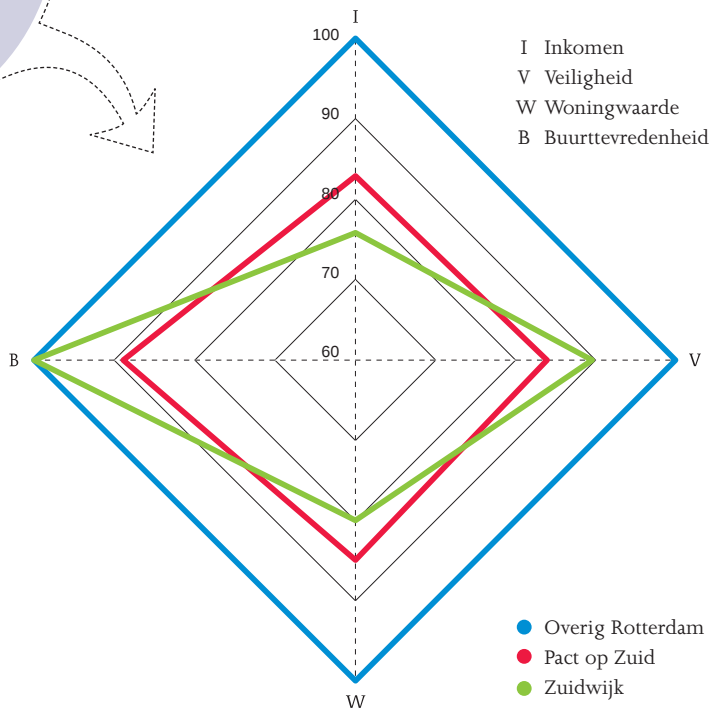
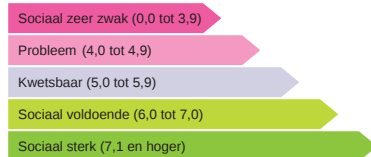
Omdat web en wiel (zonder of met Zuiderpark) zich niet goed met elkaar laten vergelijken gaan we hier niet dieper op in.

Huizen te koop

Legenda Categorie-indeling Sociale Index

De vorm van het webmodel van Zuidwijk heeft iets weg van die van Wielewaal. Gedeeltelijk zijn de scores, de groene lijn, hoger dan het Pactgebied en gedeeltelijk lager, maar de verschillen zijn minder groot dan in Wielewaal. De woningwaarde per m² en het inkomen zijn laag. De buurttevredenheid en veiligheid zijn relatief hoog (Spierings & Meeuwisse 2008). WOZ en inkomen zijn dusdanig kwetsbaar in het gebied dat de herstructureringsagenda van de deelgemeente en Vestia te verdedigen is: het aantrekken van middeninkomen en differentiëren van de woningvoorraad kan de wijk vooruit helpen.

Er is op dit vlak ook al vooruitgang geboekt. Sociaal gezien is Zuidwijk (5,5) een sociaal kwetsbare wijk. Inkomen, gezondheid, deelname aan werk en school zijn problematisch. Maar op het gebied van leefomgeving scoort Zuidwijk voldoende. We citeren

de sociale index: “Ook hier willen de bewoners best iets voor hun medemens doen en waardeert men de leefomgeving positief. Dat Zuidwijk lager scoort dan Wielewaal heeft vooral te maken met een hoger aantal verhuizingen. Toch is het aantal verhuizingen ook hier niet hoog.” (zie Slob & Oudijk 2008: 17). Een uitgebalanceerde sociale, fysieke en economische agenda van de (deel)gemeente en de corporaties is voor Zuidwijk van belang.

Flat in Zuidwijk

Een vaste club, al jaren

Deelgemeente Feijenoord

Afrikaanderwijk

Bloemhof

Feijenoord

Hillesluis

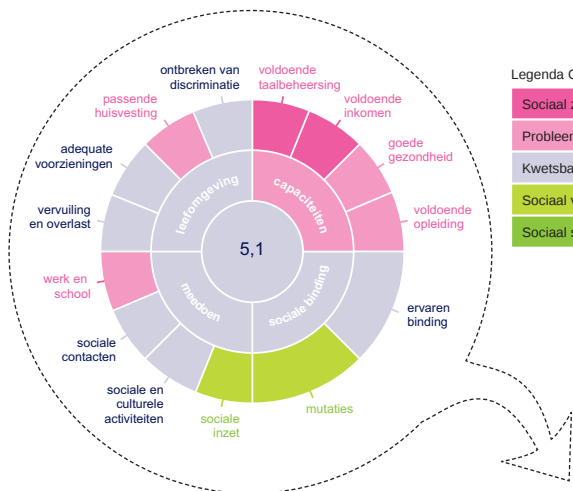
Katendrecht

Kop van Zuid – Entrepot

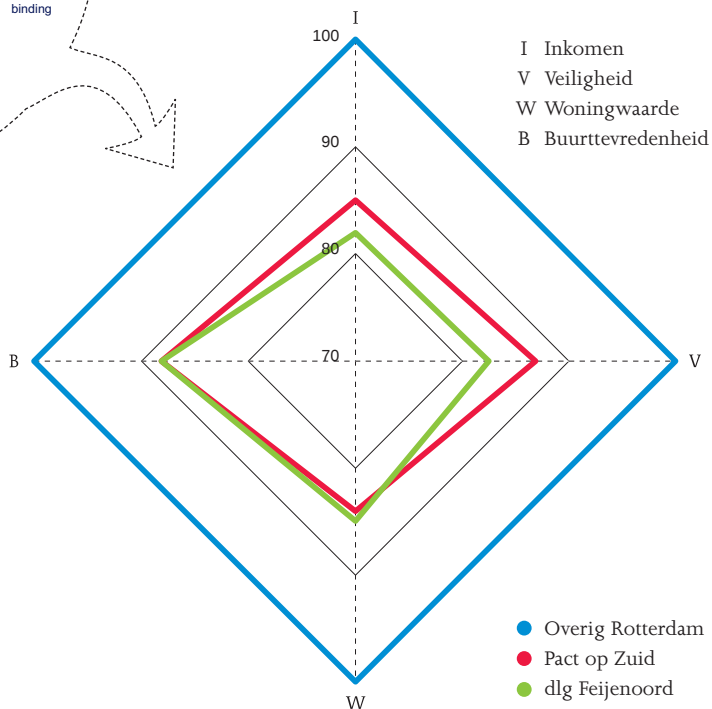
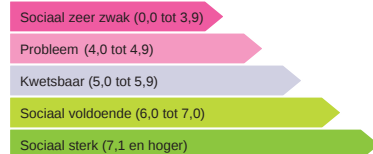
Noordereiland

Vreewijk

Legenda Categorie-indeling Sociale Index

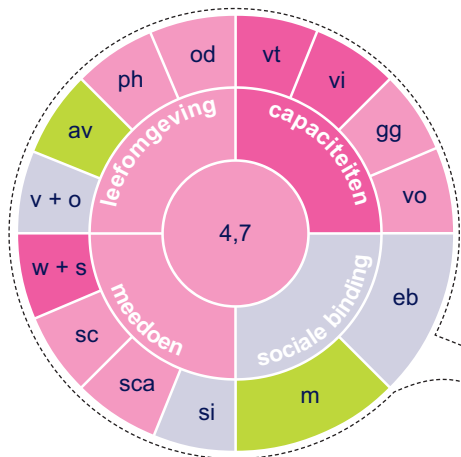

In het webmodel zijn de scores van de deelgemeente Feijenoord, de groene lijn, deels gelijk aan en deels lager dan gemiddeld in het Pactgebied. De bewoners van Feijenoord hebben gemiddeld een lager inkomen en het is er ook onveiliger. De buurttevredenheid en de waarde van de woningen per m² scoren precies gemiddeld. Feijenoord kent grote verschillen tussen de wijken, met de noordrand als positieve uitschieter. In sommige wijken zijn de woningen goedkoop. Voor het verkrijgen van een huisvestingsvergunning in delen van Feijenoord moeten nieuwe huurders inkomen hebben uit werk (Spierings & Meeuwisse 2008).

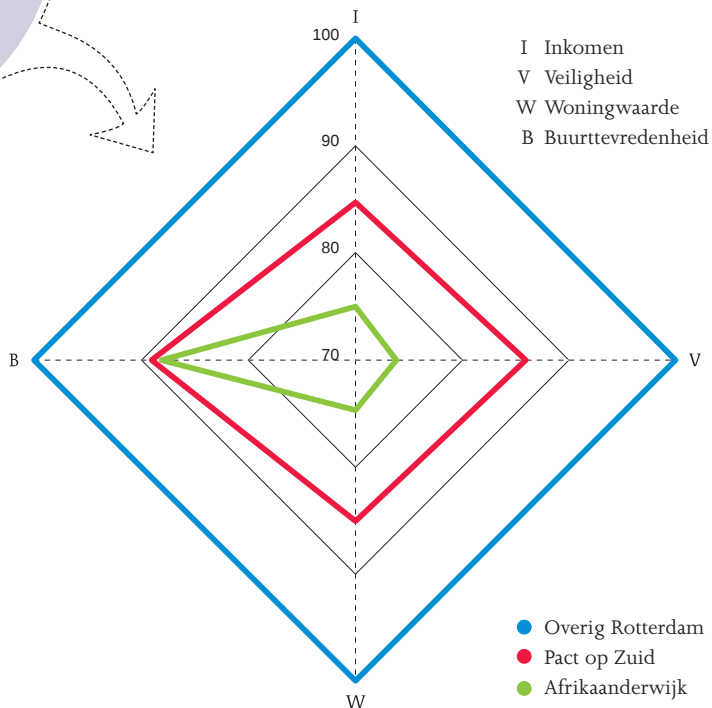
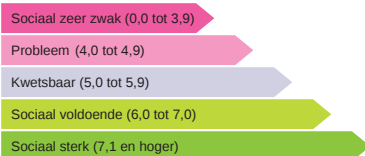
Volgens de sociale index is Feijenoord een kwetsbare deelgemeente (5,1). Op het gebied van 'capaciteiten' valt winst te boeken. Met name voldoende taalbeheersing en voldoende inkomen scoren flink lager dan gemiddeld in Rotterdam (zie Slob & Oudijk 2008: 20). Hetzelfde geldt voor het meedoen aan werk en school. Op basis van het webmodel en de sociale index is het van belang te investeren in de capaciteiten van de bevolking, wat er voor moet zorgen dat minder kinderen vroegtijdig stoppen met leren en meer mensen aan het werk gaan. Ook wat betreft leefomgeving (passende huisvesting, mate van overbewoning) is de score laag; de Pact-organisaties in Feijenoord werken samen aan een verdere differentiatie van de woningvoorraad.

Rosestraat

Legenda Categorie-indeling Sociale Index

De vorm van het webmodel van Afrikaanderwijk laat zien dat de scores op de groene lijn duidelijk lager zijn dan de scores in het Pactgebied, met uitzondering van de buurttevredenheid die gemiddeld is (Spierings & Meeuwisse 2008).

Sociaal gezien is Afrikaanderwijk (4,7) een probleemwijk, zo blijkt uit de sociale index (zie Slob & Oudijk 2008: 21). Met name op het gebied van inkomen, taalbeheersing en meedoen aan werk en school scoort de wijk zwak. De adequate voorzieningen en het percentage verhuizingen is juist opmerkelijk goed: sociaal gezien zelfs voldoende. Voor de betekenis van de afkortingen zie bijlage 2.

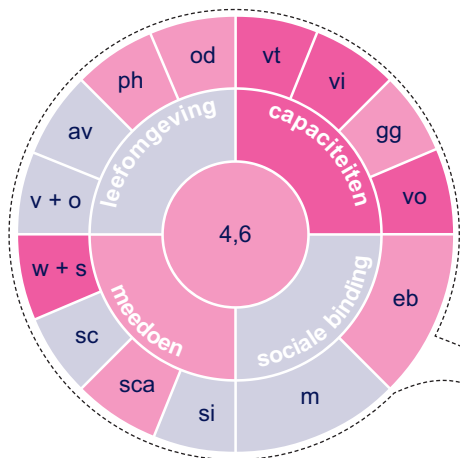
Kortom, de sociale index geeft voor Afrikaanderwijk een divers beeld te zien en dit weerspiegelt zich ook in het webmodel, waarbij de buurttevredenheid opvallend beter scoort dan de andere pijlers.

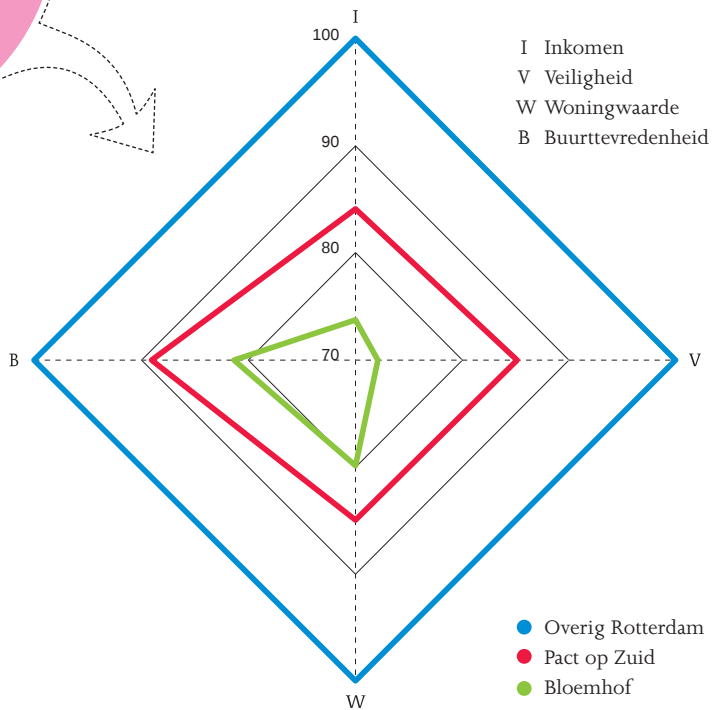
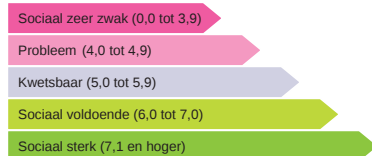
Boven: gezellig

Midden: binding

Onder: winkelen op loopafstand

Legenda Categorie-indeling Sociale Index

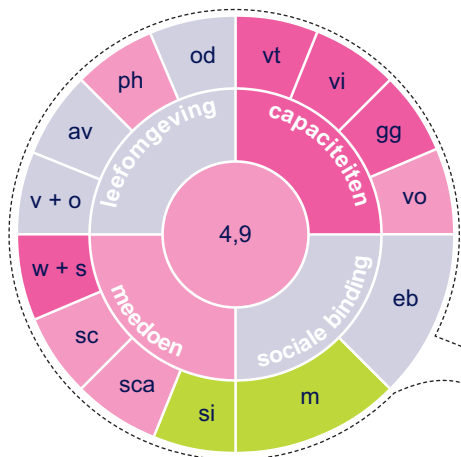

In het webmodel zijn de scores van Bloemhof, de groene lijn, lager dan gemiddeld in het Pactgebied. Veiligheid en inkomen zijn opvallend zwak ten opzichte van het Pactgemiddelde, nog lager zelfs dan de woningwaarde per m² en de buurttevredenheid. Bloemhof hoort bij de vijf slechtste wijken in het Pact op zuid-gebied, zowel op de veiligheidsindex, sociale index als het webmodel. Alle kenmerken hebben 20 tot 25% achterstand op de rest van Rotterdam (Spierings & Meeuwisse 2008).

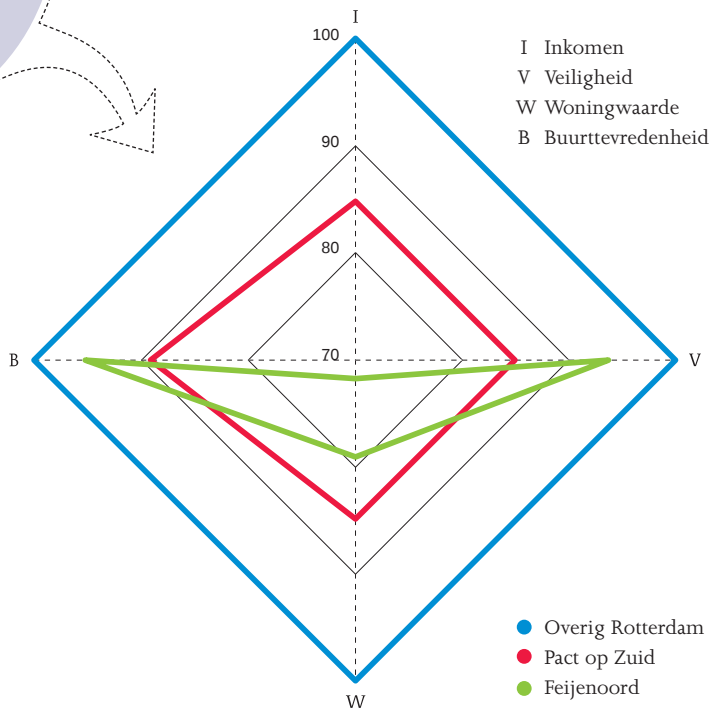
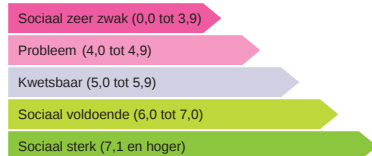
Sociaal gezien is Bloemhof (4,6) een probleemwijk. Vooral op het gebied van capaciteiten van de bevolking – inkomen, gezondheid, taalbeheersing, deelname aan werk en school – scoort de wijk zwak. Daarnaast ervaren de bewoners dat zij gediscrimineerd worden. Wat de huisvestingssituatie betreft is er sprake van overbewoning (zie Slob & Oudijk 2008: 21). Vanwege de overeenkomsten op sociaal vlak is het raadzaam de sociale agenda af te stemmen op de wijk Hillesluis.

Contact met het thuisfront

Legenda Categorie-indeling Sociale Index

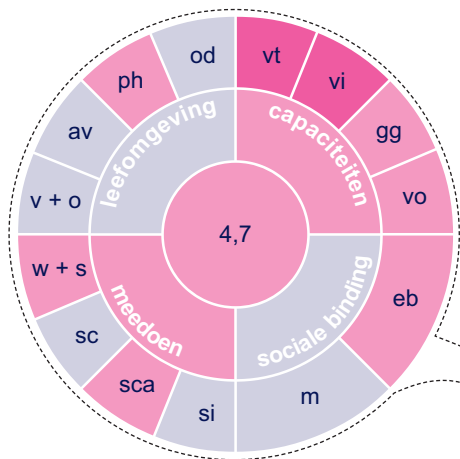

De vorm van het webmodel van Feijenoord heeft iets weg van dat van Zuidwijk. Behalve dan dat het inkomen in Feijenoord duidelijk lager scoort. Kortom, gedeeltelijk zijn de scores op de groene lijn hoger dan het Pactgebied en gedeeltelijk lager. Vooral de woningwaarde per m² en het inkomen zijn laag. De buurttevredenheid en veiligheid zijn relatief hoog (Spierings & Meeuwisse 2008).

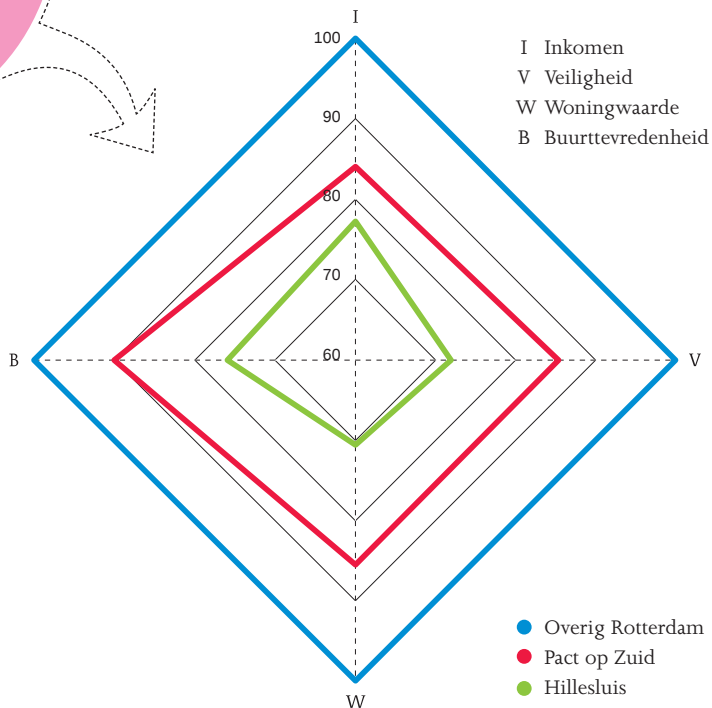
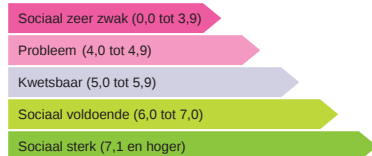
Sociaal gezien is Feijenoord (4,9) een probleemwijk. Op het gebied van capaciteiten van de bevolking – inkomen, gezondheid, taalbeheersing, deelname aan werk en school – scoort de wijk zwak. Daarnaast zijn de bewoners ontevreden over de huisvestingssituatie en over de mogelijkheid tot deelname aan sociaal culturele activiteiten en sport. Maatschappelijke betrokkenheid scoort voldoende in Feijenoord. Er zijn weinig verhuizingen (zie Slob & Oudijk 2008: 21). Voor Feijenoord is een uitgebalanceerde sociale, fysieke en economische agenda van de (deel)gemeente en de corporaties van belang, met als speerpunt de zwakke inkomenspositie.

Thuiskomst

Legenda Categorie-indeling Sociale Index

In het webmodel zijn de scores van Hillesluis, de groene lijn, systematisch lager dan gemiddeld in het Pactgebied. De woningwaarde per m² en het inkomen zijn laag. In de deelgemeente Feijenoord is de woningwaarde per vierkante meter in Hillesluis het laagst en ligt zo'n 30% onder het gemiddelde in overig Rotterdam (Spierings & Meeuwisse 2008).

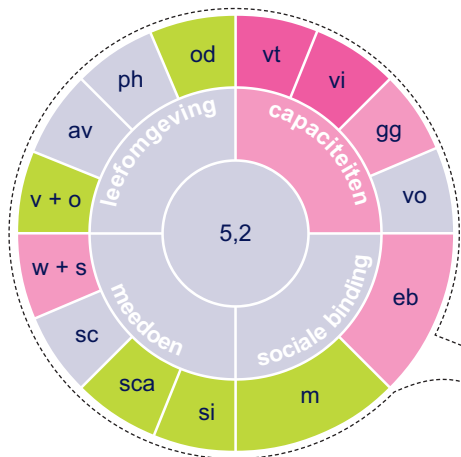
Sociaal gezien is Hillesluis (4,7) een probleemwijk. Volgens de index lijkt de wijk op Afrikaanderwijk en Bloemhof wat scores betreft. Dat is overigens niet het geval in het webmodel: daarin zijn de vormen heel verschillend.

Als we naar de details van de sociale index kijken scoort de wijk zeer zwak als het gaat om de capaciteiten van de bevolking – inkomen en taalbeheersing. Maar ook meedoen aan werk en school, ervaren binding, gezondheid en voldoende opleiding vormen een probleem. Ten slotte zijn mensen ontevreden over de huisvestingssituatie. Op de indicaties van leefomgeving scoort de wijk kwetsbaar (zie Slob & Oudijk 2008: 21). Voor de betekenis van de afkortingen zie bijlage 2.

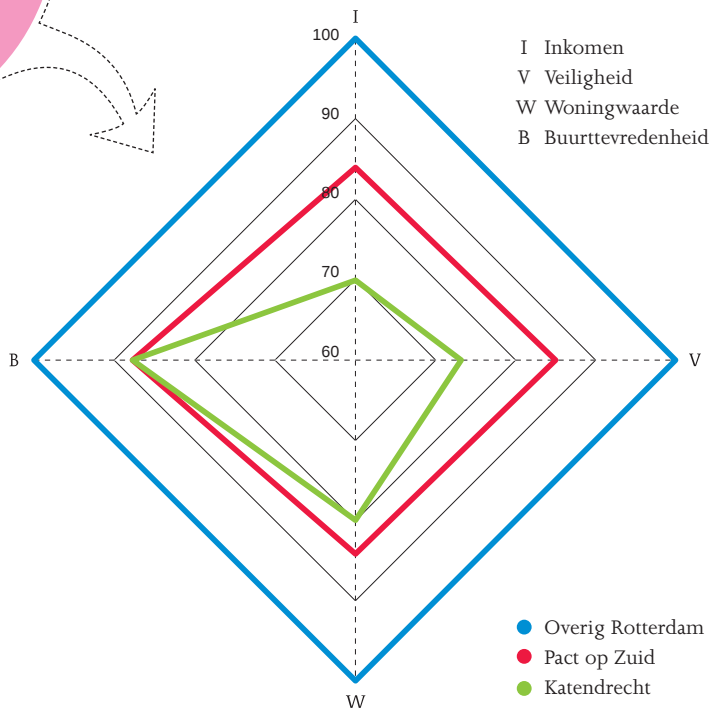
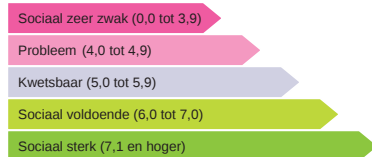
Voor het maken van de sociale agenda voor Hillesluis zou men aansluiting kunnen zoeken met Bloemhof. Beide wijken hebben een vergelijkbare problematiek. Daarnaast is het raadzaam een uitgebalanceerde sociale, fysieke en economische agenda samen te stellen.

Boven: mijn huis is klaar
Midden: spelen met letters
Onder: uit school

Legenda Categorie-indeling Sociale Index

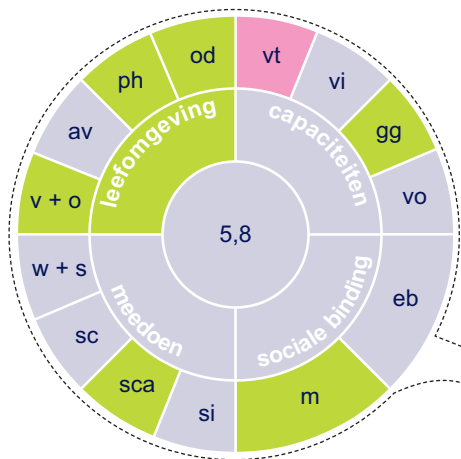
In het webmodel zijn de scores van Katendrecht, de groene lijn, lager dan gemiddeld in het Pactgebied, met uitzondering van de buurttevredenheid. Daarbij tekenen we aan dat de veiligheid in de wijk veelvuldig verandert. Het ene jaar gaat deze omhoog, het andere omlaag, zo blijkt uit het overzicht van veiligheidsscores (Spierings & Meeuwisse 2008).

Sociaal gezien is Katendrecht (5,2) een sociaal kwetsbare wijk. De capaciteiten van de bevolking – inkomen, taalbeheersing en in mindere mate gezondheid – zijn zwak. Dit geldt ook voor ervaren binding en meedoen aan werk en school. De mensen zijn daarentegen redelijk tevreden over hun leefomgeving (vergelijkbaar met het webmodel). Ze doen actief mee aan (vaak) onbetaalde activiteiten. “De sociale inzet is groot, maar men ervaart weinig sociale binding” (zie Slob & Oudijk 2008: 21). Dit is een opvallend contrast.

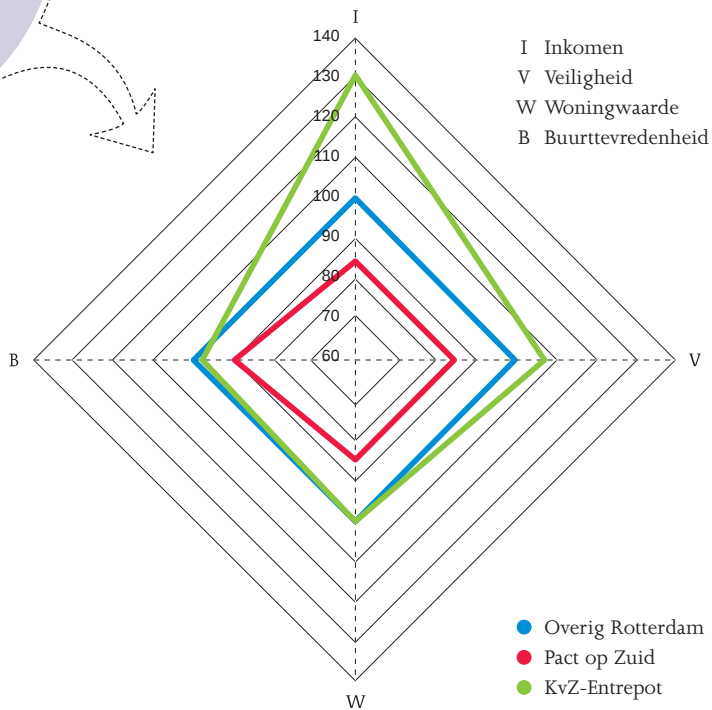
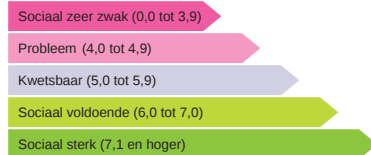

Mobiliteit

· Kop van Zuid – Entrepot

Legenda Categorie-indeling Sociale Index

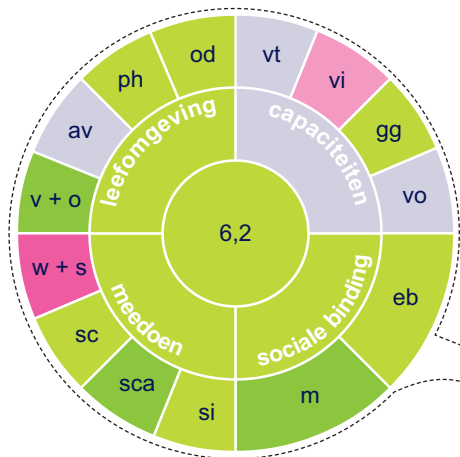
In het webmodel zijn de scores van Kop van Zuid – Entrepot, de groene lijn, gelijk aan of (veel) hoger dan gemiddeld in Rotterdam buiten het Pactgebied. Het inkomen op de Kop van Zuid overtreft met 30% het inkomen in de rest van Rotterdam. Kop van Zuid is de parel van Rotterdam Zuid aan het worden. Daarnaast zijn ook de woningwaarde, veiligheid, buurttevredenheid en de mate van achterstand waarin kinderen zich bevinden ten minste gelijk aan het gemiddelde van overig Rotterdam (Spierings & Meeuwisse 2008).

Sociaal gezien scoort Kop van Zuid (5,8) gemiddeld. De opvallende inkomenspositie komt in dit sociale indexcijfer dus niet tot uitdrukking. Dit komt gedeeltelijk omdat de wijk bestaat uit heel verschillende buurten. In het wiel zie je grote verschillen. Qua leefomgeving, verhuizingen en deelname aan sociale en culturele voorzieningen scoort de wijk voldoende. Maar er is ook een deel (van de bevolking) waarbij voldoende taalbeheersing een probleem is (zie Slob & Oudijk 2008: 21).

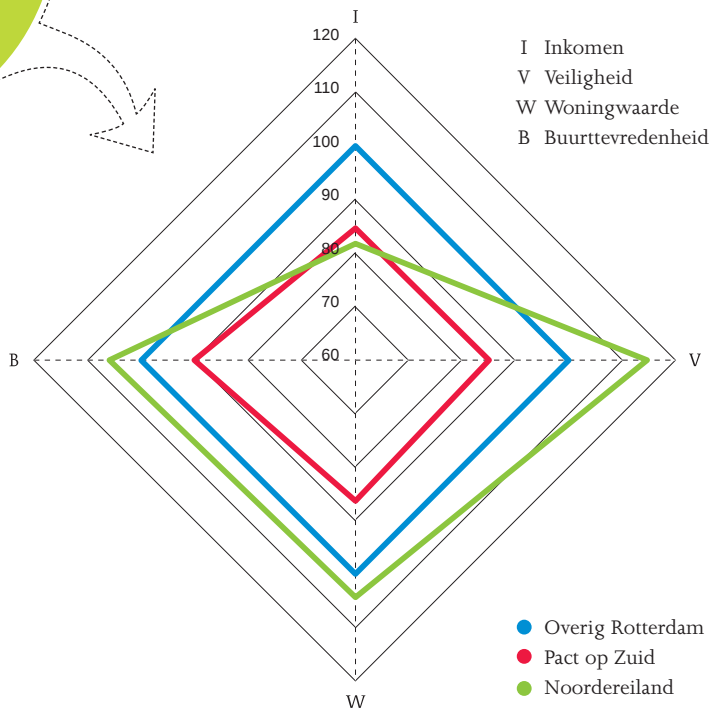
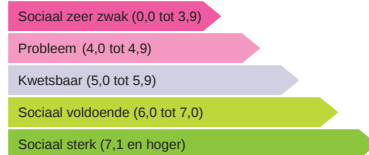
Op de Kop van Zuid is jarenlang ingezet op ontwikkeling naar een gebied met een centrum-stedelijke kwaliteit. Dit is volgens het webmodel gelukt: de hoge inkomens zijn aangetrokken. Het web vertelt in één oogopslag welke pijlers extra aandacht verdienen: veiligheid en buurttevredenheid. Wellicht dat daarna de woningwaarde gaat stijgen.

Veilig samen

Legenda Categorie-indeling Sociale Index

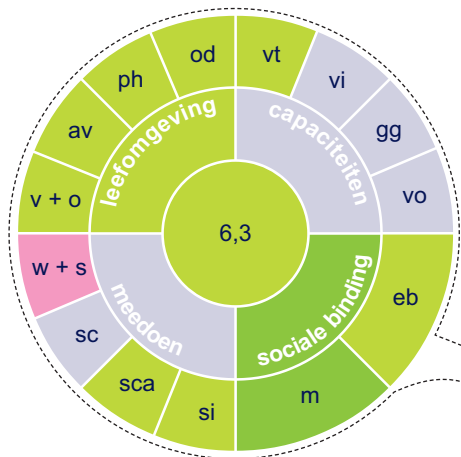

Het webmodel van Noordereiland is opvallend van vorm. De scores op de groene lijn zijn (veel) hoger dan gemiddeld in overig Rotterdam buiten het Pactgebied, met uitzondering van de indicator inkomen. Noordereiland is ondanks het lage inkomen een wijk die zich weet te onttrekken aan de typisch stedelijke problematiek van onveiligheid en gebrekkige buurttevredenheid. De veiligheidsindex stijgt al sinds 2004 gestaag. Daarnaast is ook de woningwaarde per m² vrij gunstig te noemen (Spierings & Meeuwisse 2008).

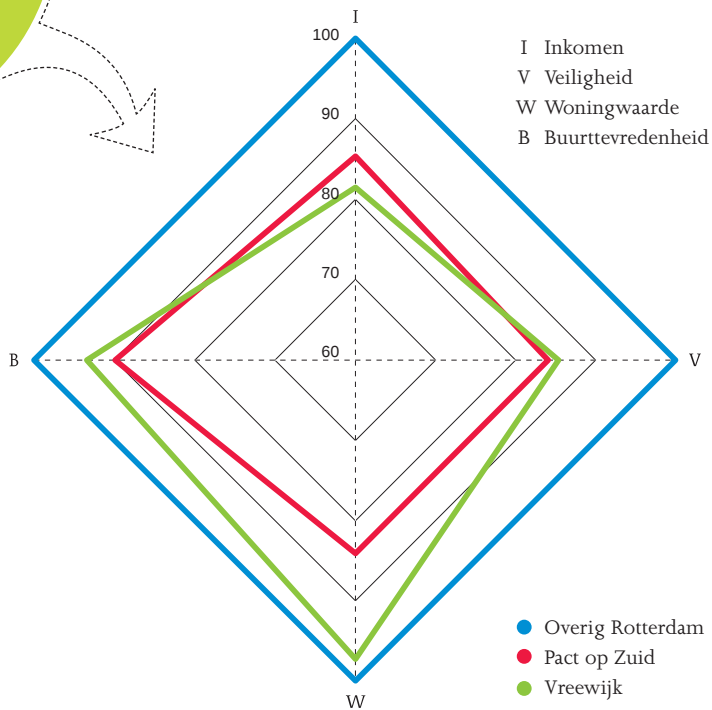
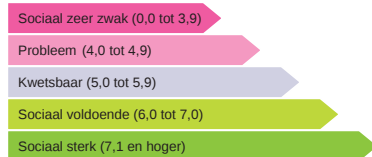
Sociaal gezien is Noordereiland (6,2) een sociaal voldoende sterke wijk. Als je naar het plaatje kijkt, zie je grote verschillen. Net als in het webmodel is het inkomen problematisch en is deelname aan werk en school zelfs zwak. Sociaal sterke kanten van de wijk zijn: afwezigheid van vuil en overlast, deelname aan sociale en culturele activiteiten en het aantal verhuizingen (zie Slob & Oudijk 2008: 21). Voor de betekenis van de afkortingen zie bijlage 2.

De wijk is gewild bij mensen die werkzaam zijn in de kunst- en cultuursector.

Legenda Categorie-indeling Sociale Index

In het webmodel zijn de scores van Vreewijk, de groene lijn, ongeveer gelijk aan of hoger dan gemiddeld in het Pactgebied. Dit geldt niet voor de waarde van de woningen per m². Hierop scoort Vreewijk zelfs ruim 10% hoger. De grondgebonden woningen in Vreewijk zijn gewild in Rotterdam. De woningvoorraad in Vreewijk kent twee uitersten. Er staan woningen die onder beschermd stadsgezicht vallen en woningen die verouderd en slecht onderhouden zijn (Spierings & Meeuwisse 2008).

Sociaal gezien is Vreewijk (6,3) een voldoende sterke wijk. Het beeld van leefomgeving en sociale binding is overwegend voldoende. Wat betreft capaciteiten en meedoen is de wijk kwetsbaar. Vooral deelname aan werk en school blijft achter. Verder liggen de aandachtspunten voor Vreewijk op het gebied van inkomen, opleiding en gezondheid (zie Slob & Oudijk 2008: 21).

‘s Avonds is het nog mooier, dan branden de lichtjes

Deelgemeente IJsselmonde

Beverwaard

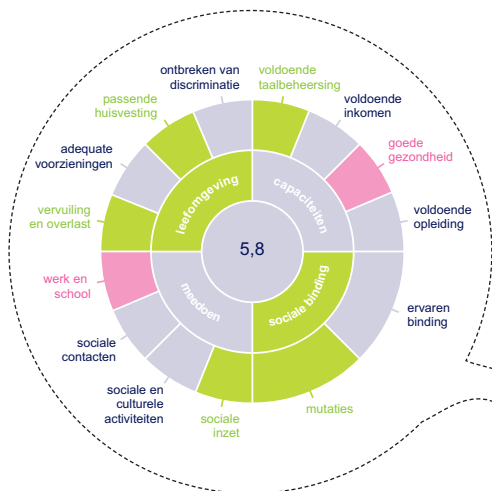
Groot-IJsselmonde

Lombardijen

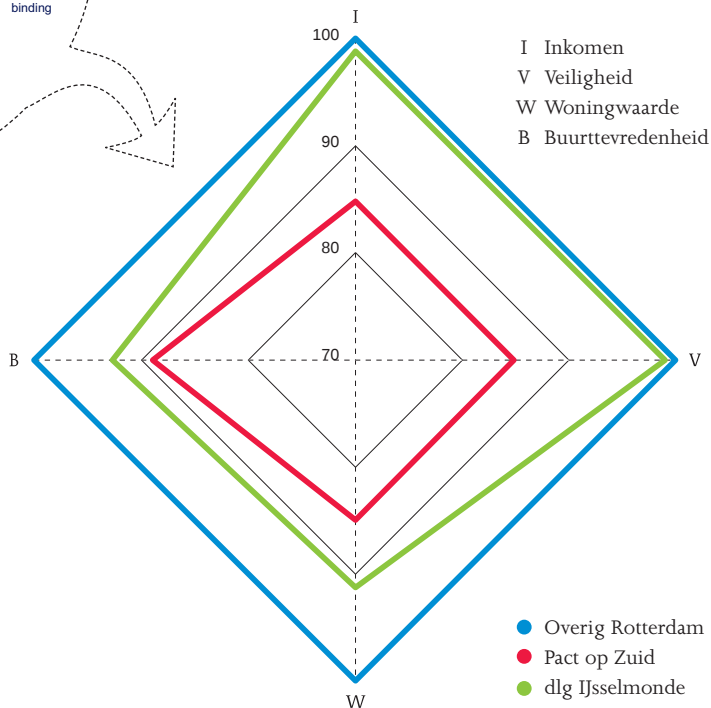
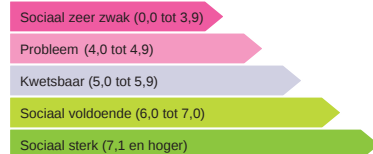
Oud-IJsselmonde

· Deelgemeente IJsselmonde

Legenda Categorie-indeling Sociale Index

In het webmodel zijn de scores van de deelgemeente IJsselmonde, de groene lijn, een stuk hoger dan gemiddeld in het Pactgebied. IJsselmonde heeft een gemiddeld aantal lage inkomens, een gemiddelde veiligheid in vergelijking met overig Rotterdam, een lager dan gemiddelde buurttevredenheid en een lager dan gemiddelde waarde van de woningen (Spierings & Meeuwisse 2008).

IJsselmonde heeft net als Rotterdam een sociale indexscore van 5,8: sociaal kwetsbaar. De indicaties werk, school en goede gezondheid laten een problemscore zien. In IJsselmonde wonen veel ouderen

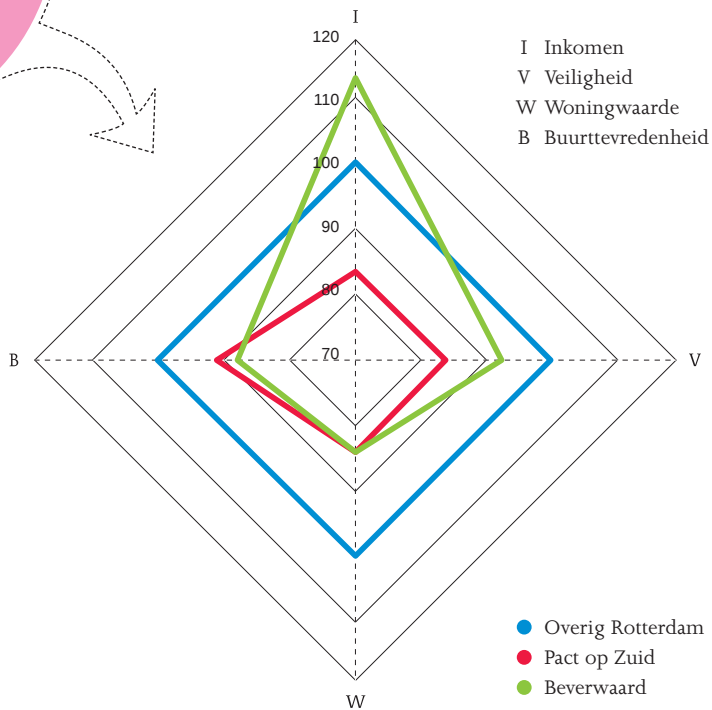
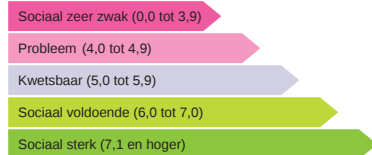
en gezondheid is voor hen een belangrijk issue.

Opvallend zijn de positieve scores op passende huisvesting, voldoende taalbeheersing, vervuiling en overlast, percentage verhuizingen (mutaties) en sociale inzet. Wat betreft de aspecten sociale binding en leefomgeving scoort IJsselmonde sociaal gezien voldoende. In IJsselmonde is de woningmarkt relatief rustig (zie Slob & Oudijk 2008: 25); het is opvallend dat de buurttevredenheid en de waarde van woningen in het webmodel achterblijft. Voor de betekenis van begrippen zie bijlage 2.

Legenda Categorie-indeling Sociale Index

De vorm van het webmodel van Beverwaard heeft iets weg van de vorm van het webmodel van Kop van Zuid – Entrepot, zij het dat alles net iets minder is. De scores van Beverwaard, de groene lijn, zijn gelijk aan of hoger dan die van het Pactgebied. Beverwaard valt daarbij qua inkomenspositie positief op. De verhouding midden en hoge inkomens in Beverwaard ligt 10% hoger dan in overig Rotterdam (Spierings & Meeuwisse 2008).

Sociaal gezien scoort Beverwaard (5,9) net iets boven het Rotterdamse gemiddelde. Op het gebied van gezondheid, meedoen aan werk en school en ervaren binding scoort de wijk problematisch. Met de capaciteiten in de wijk wordt overwegend voldoende gescoord. Dit is vooral te danken aan de inkomenspositie die ruim voldoende is. Wat opvalt is dat er niet veel wordt verhuisd, maar dat de bewoners weinig sociale binding hebben met de wijk (zie Slob & Oudijk 2008: 26).

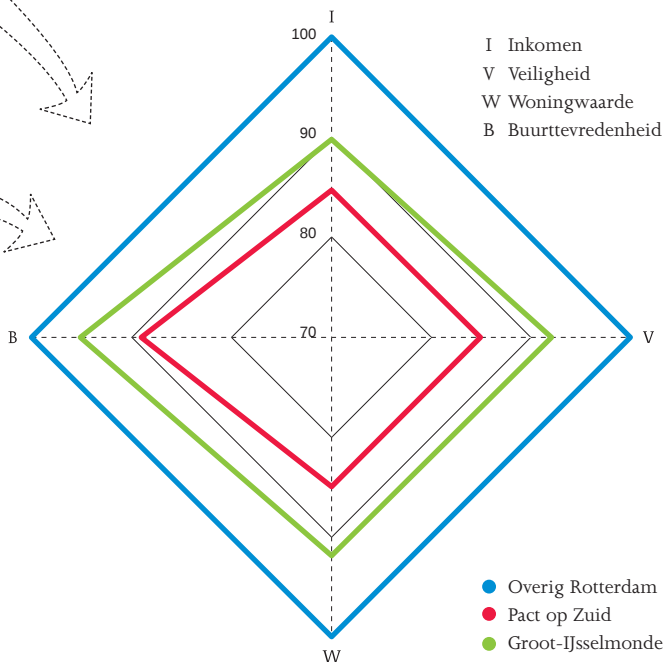
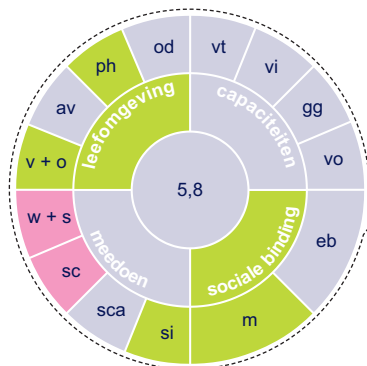
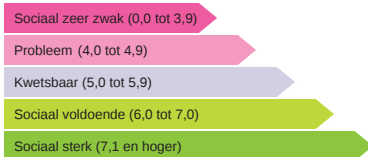
Bus 70

· Groot-IJsselmonde (noord en zuid)

Legenda Categorie-indeling Sociale Index

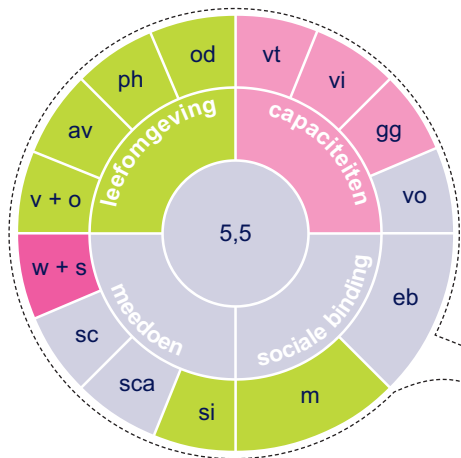

In het webmodel liggen de scores van Groot-IJsselmonde, de groene lijn, precies tussen het Pactgemiddelde en overig Rotterdam in (5-10% hoger dan Charlois, IJsselmonde en Feijenoord samen en bijna 10% lager dan de rest van Rotterdam) (Spierings & Meeuwisse 2008).

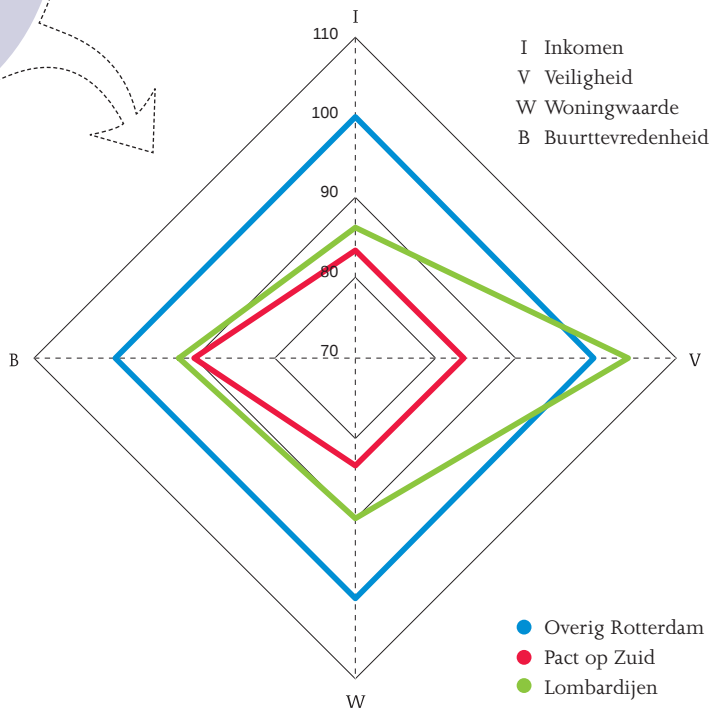
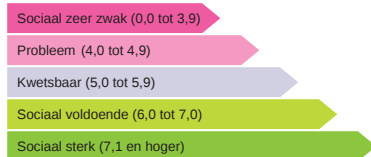
Sociaal gezien is Groot-IJsselmonde opgesplitst in noord en zuid. Noord scoort voldoende (6,0). Zuid scoort het Rotterdamse gemiddelde (5,8). In noord zijn met name de scores op leefomgeving en sociale binding voldoende. In zuid geldt dit in mindere mate. Deelname aan werk en school blijft achter, zowel in noord als zuid, en is enigszins vergelijkbaar met Vreewijk. Verder wordt er weinig verhuisd in en naar de wijk. Op het gebied van meedoen en capaciteiten is de wijk kwetsbaar (zie Slob & Oudijk 2008: 26). Voor de betekenis van de afkortingen zie bijlage 2.

Even uit

Legenda Categorie-indeling Sociale Index

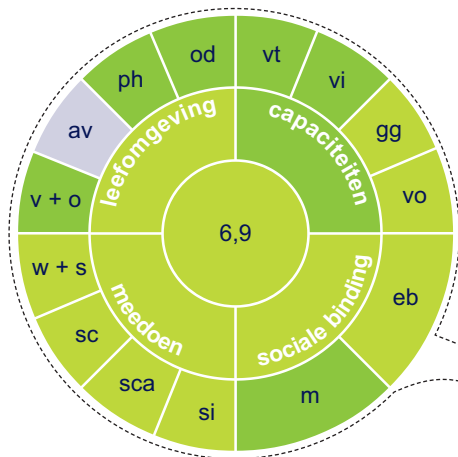
De vorm van het webmodel van Lombardijen heeft iets weg van het webmodel van Zuidwijk in Charlois. De scores, de groene lijn, zijn hoger dan het Pactgebied. Op het gebied van veiligheid is de score zelfs hoger dan het gemiddelde van overig Rotterdam (Spierings & Meeuwisse 2008).

Sociaal gezien is Lombardijen (5,5) ook vergelijkbaar met Zuidwijk. Het is een sociaal kwetsbare wijk. Er zijn lage scores op capaciteiten en deelname aan werk

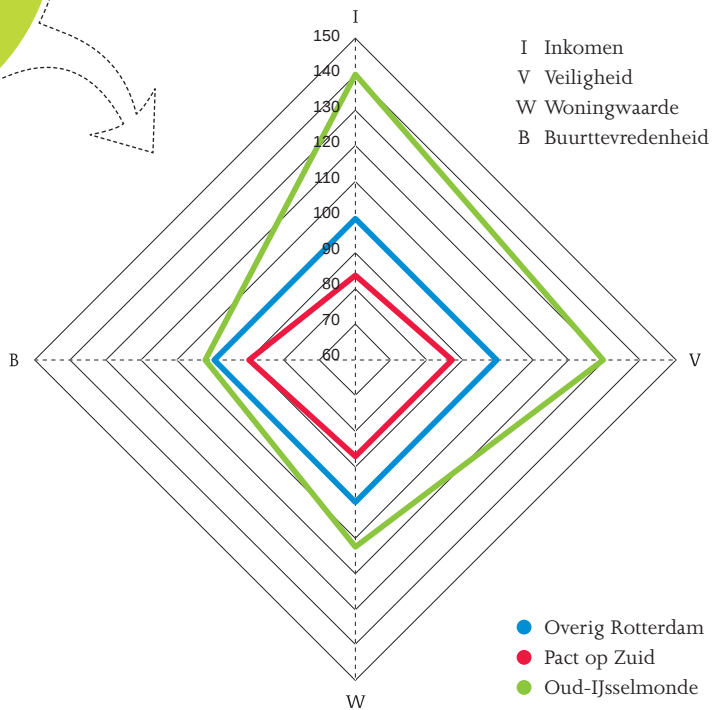
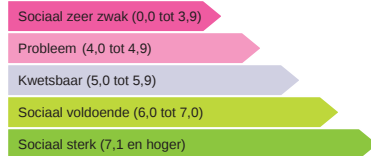
en school. De bewoners hebben weinig binding met de buurt maar zijn wel tevreden met hun leefomgeving. Voldoende taalbeheersing, inkomen, gezondheid, deelname aan werk en school zijn problematisch in de wijk (zie Slob & Oudijk 2008: 26). Op basis hiervan concluderen we dat een goede agenda gebaseerd op een diversiteit van sociaal-economische interventies belangrijker is voor Lombardijen dan een fysieke agenda.

Wij willen onze klasgenootjes terug

Legenda Categorie-indeling Sociale Index

In het webmodel zijn de scores van Oud-IJsselmonde, de groene lijn, substantieel hoger dan Rotterdam buiten het Pactgebied, met name wat betreft inkomen en veiligheid scoort de wijk zeer hoog (Spierings & Meeuwisse 2008).

Sociaal gezien is Oud-IJsselmonde (6,9) een sociaal voldoende sterke wijk. De wijk scoort het hoogst van alle wijken van IJsselmonde, zowel op de sociale index, de veiligheidsindex als het webmodel. Het beeld van capaciteiten in de wijk is sociaal gezien zelfs sterk. Op het gebied van leefomgeving is de score voldoende, maar de voorzieningen scoren niet voldoende. Wellicht dat het dorpse karakter van de wijk hierop van invloed is? Wat betreft sociale binding scoort de wijk voldoende (zie Slob & Oudijk 2008: 25).

Tuin in Oud-IJsselmonde

Tabel z-scores webmodel, rangorde sociale index en veiligheidsindex voor Pact op Zuid

RANGORDES PACT OP ZUID	WEBMODEL	SOCIALE INDEX	VEILIGHEIDSINDEX
Tarwewijk	1	1 (4,5)	1
Pendrecht	2	2 (4,6)	5
Hillesluis	3	5 (4,7)	3
Carnisse	4	6 (4,9)	6
Bloemhof	5	3 (4,6)	4
Afrikaanderwijk	6	4 (4,7)	7
Deelgemeente Charlois	8	8* (5,0)	
Katendrecht	7	11 (5,2)	19
Zuidplein	9	22 (6,1)	2***
Oud-Charlois	10	12 (5,4)	9
Feijenoord	11	7 (4,9)	10
Deelgemeente Feijenoord	12	9* (5,1)	
Pact op Zuid	13	10* (5,1)	
Zuidwijk	14	13 (5,5)	14
Vreewijk	15	24 (6,3)	18
Lombardijen	16	14 (5,5)	15
Wielewaal	17	15 (5,8)	25
Groot-IJsselmonde	18**	Zuid 16** (5,8) Noord 20** (6,0)	Zuid 16** Noord 17**
Beverwaard	20	19 (5,9)	13
Deelgemeente IJsselmonde	21	17* (5,8)	
Heijplaat	22	21 (6,0)	24
Noordereiland	23	23 (6,2)	22
Kop van Zuid-Entrepot	24	18 (5,8)	21
Oud-IJsselmonde	25	25 (6,9)	23

- * Deze positie op de rangorde in de sociale index is bepaald op basis van de sociale indexscore. Voor de veiligheidsindex 2007 is geen score berekend. In 2006 scoorde de gemeente Charlois direct na Carnisse (zou de 8^e plek innemen), de gemeente Feijenoord direct na Oud-Charlois (zou de 10^e plek innemen) en IJsselmonde direct na Beverwaard (zou de 13^e plek innemen). Zie hiervoor Spierings & Meeuwisse 2008, p 147-152.
- ** In het webmodel is Groot-IJsselmonde niet opgedeeld. In de sociale index is Groot IJsselmonde uitgesplitst in Groot IJsselmonde-Noord en -Zuid. In de veiligheidsindex is dit voor de sociale index herberekend.
- *** De Veiligheidsindex heeft alleen betrekking op Zuid-plein

In deze tabel zijn de Pact op Zuid-wijken, gemeenten en het Pactgebied voor u gerangschikt, met de z-score uit het webmodel als vertrekpunt. Er is aangegeven welke positie van 1 tot 25 de gebieden innemen op de sociale index en de veiligheidsindex.

De lezer kan zien dat de volgorde in de drie rangordes slechts in grote lijnen overeenstemt.

De score van 1 tot 7 (laagst scorende wijken) stemt daarentegen behoorlijk goed overeen.

Ook de score van 20 tot 25 (hoogst scorende wijken) stemt enigszins overeen. In de rangordening zitten echter ook de nodige afwijkingen. Wat dit betreft lijken de drie instrumenten (waarbij de veiligheidsindex tevens onderdeel uitmaakt van het webmodel) elkaar dus aan te vullen. De aanwezigheid van patronen tussen de methoden, met daarbinnen duidelijke

inconsistenties, scherpt het statistische beeld dat we van het Pactgebied krijgen verder aan. Op sommige plekken zijn vooral sociale investeringen nodig, op andere vooral fysieke investeringen, en op weer andere plekken investeringen in de veiligheid. Hierboven zijn de wijken aangegeven waar vermoedelijk een sterk sociaal, fysiek en veiligheidsprogramma zal renderen (bijvoorbeeld Tarwewijk en Wielewaal).

■ LITERATUUR

Duyvendak, Jan Willem e.a. (2007) *In beweging brengen en richting geven*, Deelgemeente Hoogvliet, Vestia en Woonbron.

Marina Meeuwisse & Spierings, Frans (2007) *Samen werken aan Pact op Zuid*, Rotterdam: Hogeschool Rotterdam.

Slob, Elsebee, Corinne Oudijk en de gemeenten (2008) *Rotterdam sociaal gemeten – 1e meting door de sociale index*, Rotterdam: Programmastaf Sociaal en Centrum voor Onderzoek en Statistiek.

Spierings, Frans & Marina Meeuwisse (2008) *Pact op Zuid – Reisgids 2008*, Utrecht: Uitgeverij IJzer.

■ METHODOLOGIE

· Statistiek en foto's

Statistisch gezien is er van steden (én wijken) een overdaad aan informatie: zo veel en zo gedetailleerd zelfs dat het voor bestuurders ingewikkeld is om het overzicht te bewaren. Bovendien bieden statistieken slechts een beperkte blik op de werkelijkheid.

Neem de mooie studie van professor Jan Willem Duyvendak (en anderen), hoogleraar sociologie aan de Universiteit van Amsterdam, over acht jaar herstructurering in Hoogvliet, in opdracht van de deelgemeente, Vestia en Woonbron. Hij toont aan dat de objectieve indicatoren daar, na jaren van inspanningen in de sociale en fysieke herstructurering, niet of nauwelijks zijn verbeterd. De subjectieve waardering van de wijkomstandigheden is echter wel merkbaar verbeterd. Hoe komt dit? De cijfers die beschikbaar zijn, gaan doorgaans uit van gemiddelden. Wijken met een eenzijdige voorraad goedkope woningen veranderen snel van populatie: mensen die meer gaan verdienen vertrekken en mensen met een smalle beurs nemen hun plek in. Geen vooruitgang kan dus van alles betekenen.

In de nulmeting van Pact op Zuid vullen we de statistieken van de wijken daarom aan met foto's en verhalen van mensen, beelden van de dagelijkse werkelijk-

heid. Zo ook hier. De foto's en verhalen vertellen wat bewoners dagelijks zien en dat is verhelderend voor bestuurders. De statistieken leggen op hun beurt uit wat bewoners soms niet zien waardoor een wijk kwetsbaar is en soms niet toekomstbestendig.

· *Pact op Zuid als invalshoek*

We kijken in dit product naar statistieken en foto's vanuit het Pact, niet vanuit sociaal beleid. Die sociale agenda's van de wijken worden geschreven door de deelgemeenten, en we gaan ervan uit dat deze besproken gaan worden met het College van Burgemeester en Wethouders en met de partners in de wijk, zoals de wooncorporaties. We doen dus geen uitspraken over de sociale agenda.

Dit product heeft tot doel om voor het Pactgebied de elementen in samenhang te bezien. Niet om al in te vullen wat er in de actieprogramma's van de deelgemeenten komt te staan. Dit product is bedoeld als onderdeel van de Pact op Zuid-monitor. We volgen de komende jaren de ontwikkeling in de wijken op onderwerpen die op overzichtelijke wijze de sociale, fysieke, economische en veiligheidspijlers in beeld brengen.

· *Twee instrumenten verbinden*

We brengen deze twee meetinstrumenten – webmodel en sociale index – met elkaar in verband en gaan hierbij na hoe en waar de instrumenten elkaar aan-

vullen en/of aanvullen. Samen leveren het webmodel en de sociale index munitie om goede wijkprogramma's te maken.

U treft in dit product dan ook geen aanbevelingen aan die tot gevolg zouden kunnen hebben dat we de deelgemeente voor de voeten lopen. Wij hebben niet de intentie om de partners in het Pact nu al op het spoor van activiteiten te zetten. Wij hopen slechts dat zij deze nadere analyse van de gegevens in samenhang goed kunnen gebruiken.

Daarbij denken wij dat het van belang is om goed te kijken of en hoe corporaties (en gemeente) in de ontwikkeling van de sociale agenda op wijkniveau concrete taakstellingen willen en kunnen ontwikkelen. Die discussie willen wij voeden.

De volgende stap is om na te gaan: Hoe sluit wat er in de wijk gebeurt aan bij wat de mensen die er wonen zoeken? Wat zijn de sterke en zwakke punten van een wijk en hoe wordt dat door de bewoners en ondernemers beoordeeld? De resultaten van De Grote Woon-test zullen hier in het najaar meer zicht op bieden.

· *Verschillen tussen de instrumenten*

Er zijn nog een paar zaken om als lezer rekening mee te houden. In de sociale index is Groot-IJsselmonde in tweeën verdeeld, Noord en Zuid. In het webmodel is dat niet zo.

Daarnaast is er een klein methodisch verschil: in het

webmodel hebben we te maken met overig Rotterdam en in de sociale index met totaal Rotterdam. De achtergrond van deze eerder gemaakte Pact op Zuid keuze is dat de integrale opgave voor dit gebied een deel van de stad betreft, terwijl de sociale index informatie geeft voor de opgave van de hele stad. Wat betreft de afzonderlijke indicatoren in de sociale index: alleen voldoende taalbeheersing bestaat uit één indicator, de rest is samengesteld uit meer onderliggende variabelen. In het webmodel geldt dit alleen voor de veiligheidsindex: ook deze bestaat uit een set van indicatoren, de rest is gebaseerd op één indicatie.

· *Fotografie als onderzoeksinstrument*

De foto's zijn bedoeld als belangrijke aanvulling op de cijfermatige gegevens. Het zijn geen illustraties of verbeeldingen van de statistische werkelijkheid. De foto's zijn te zien als op zichzelf staande bronnen die

het inzicht vergroten in wat er aan de hand is in de verschillende wijken.

De fotograaf-onderzoeker Marina Meeuwisse heeft documentaire intenties bij het vastleggen van de beelden. Uitgangspunt hierbij is dat er esthetische en informele informatie verwerkt is in de beelden. Het erkennen van co-humaniteit is hierbij essentieel. De mensen worden in hun context (de situatie) onderzocht door onopvallende observaties en participerende observaties. In het eerste geval gaat het om registratie van de situatie van mensen in hun levenscontext. Deze wordt zo natuurgetrouw mogelijk weergegeven. De mensen, bewoners en ondernemers zijn zich niet bewust van de observaties die worden gedaan. In het geval van participerende observatie is er sprake van co-humaniteit: de mensen zijn geen subject van onderzoek, maar participeren in het onderzoek.

De webmodellen bestaan uit vier indicatoren op de noord-zuid en oost-west assen. De veronderstelling is, dat wanneer het web op de assen groter wordt in oppervlakte (wijk, deelgemeente, Pactgebied), de relatieve vooruitgang ten opzichte van overig Rotterdam toeneemt.

· **Hoogte van het gemiddeld inkomen**

De stijging van het inkomen dat in Rotterdam Zuid verdiend wordt, meten we in percentages in drie inkomenscategorieën: laag, midden en hoog. De verhouding tussen lage, midden en hoge inkomens moet beter in balans komen, teneinde toe te groeien naar ten minste de omgevingswaarden in Rotterdam. Het aandeel middeninkomens moet sneller stijgen en het aandeel lage inkomens sneller dalen dan in overig Rotterdam, om de financiële achterstand op Zuid in te lopen.

· **Veiligheidsindex**

De tweede indicator is de veiligheidsindex. De index is een belangrijk gegeven voor het Pact, door het bieden van een eenvoudig, maar gedegen en bewezen beeld van de beleving van de werkelijke veiligheid in een gebied. Veiligheid is belangrijk voor het imago van het gebied. De index is opgebouwd uit een reeks van subjectieve en objectieve gegevens.

· **Buurttevredenheid**

Tevredenheid over de woonomgeving is een kernvariabele in de monitor. Deze variabele is direct verbonden met een subdoelstelling van het Pact. Tevens is dit een simpele indicator die eenvoudig te interpreteren is en op de benodigde schaalniveaus aangeleverd kan worden. Nadeel van deze indicator is dat deze ook onderdeel uitmaakt van de veiligheidsindex. Gevolg hiervan is dat het web alleen beschrijvend gebruikt kan worden, omdat er door het dubbele meten interactie-effecten in het model verwerkt zitten.

· **WOZ-waarde**

De vierde indicator is de relatieve ontwikkeling van de WOZ-waarde ten opzichte van het omgevingsgemiddelde. Dit is een belangrijke indicatie om te kunnen bepalen hoe aantrekkelijk het woningbezit in zuid is. WOZ-waarde wordt met ingang van 2007 van jaar tot jaar getaxeerd. De gegevens zijn beschikbaar op de relevante schaalniveaus zodat elk jaar de relatieve ontwikkeling is te monitoren. Je kunt ook een paar jaar terugblikken. De hier gebruikte gegevens komen uit de taxatieronde van 2005 en 2007, maar hebben betrekking op de waarde op het peilmoment van respectievelijk januari 2003 en 2005. Deze indicator geeft op hoofdlijnen de waardeontwikkeling van het gebied aan. De relatieve stijging zou dus groter moeten zijn dan de omgevingswaarden. De WOZ is te standaardiseren naar een waarde per vierkante

meters. Dit geeft een zuiverder beeld van de waarde-ontwikkeling.

Deze vier indexen en indicatoren zijn gebruikt voor de visuele nulmeting in het fotoboek Samenwerken aan Pact op Zuid (bekend als Leporello) van oktober 2007.

Een aanvullende indicator waaraan nog gewerkt moet worden, maar die desondanks van belang kan zijn om in de komende jaren mee te wegen in de monitor, is:

· *Selectieve migratie*

Één van de subdoelstellingen van het Pact is het terugbrengen van selectieve migratie naar nul. Momenteel loopt een onderzoek naar de kenmerken en achtergronden van selectieve migratie. Dat onderzoek levert in elk geval geen informatie over buurten

op. Momenteel wordt gewerkt aan een optie om via het Centraal Bureau voor de Statistiek migratie naar inkomen en inkomensbron op deelgemeenteniveau te kunnen bepalen (vestiging en vertrek van kansarmen). Deze informatie zal rond de zomer beschikbaar komen. De indicator selectieve migratie is niet op te nemen in het web. Dit komt omdat selectieve migratie geen standgegeven is maar een stroomgegeven. We kunnen selectieve migratie wel in een apart plaatje weergeven.

· *Conclusie kernindicatoren webmodel*

We selecteren vier indicatoren die in samenhang beschreven middels het web de ontwikkeling op de drie pijlers uitstekend meten: sociaal, economisch en fysiek. Dit beeld vullen we aan met informatie over selectieve migratie.

Tabel 1: Samenvattend overzicht kernindicatoren webmodel

INDICATOREN/INDEXEN	OMSCHRIJVING	MAATREGEL
Inkomen	laag, midden, hoog	Beschikbaar cbs 2004
woz-waarde	relatieve ontwikkeling huisprijzen	Nu jaarlijks beschikbaar
Buurttevredenheid	tevredenheid over woonomgeving	Komt uit veiligheidsindex
Veiligheidsindex	beleving van werkelijke veiligheid	Registratiegegevens 2006 en meting voorjaar 2007
Selectieve migratie	migratiemotieven en verschillen in kenmerken van vestigers en vertrekkers	In ontwikkeling, testfase

· *Aspect persoonlijke capaciteiten*

Dit is een voorwaardenscheppend aspect. Het gaat om de persoonlijke voorwaarden die nodig zijn om in de samenleving te kunnen participeren. Hieronder vallen de volgende thema's: voldoende taalbeheersing, voldoende inkomen, een goede gezondheid en voldoende opleiding.

· *Voldoende taalbeheersing (vt)*

Negatief: percentage personen dat moeite heeft met Nederlands lezen, schrijven en/of spreken.

· *Voldoende inkomen (vi)*

Negatief: aandeel van huishoudens met een inkomen onder 110% van het sociaal minimum, aandeel ontvangers van een bijstandsuitkering en aandeel huishoudens dat aangeeft moeilijk tot zeer moeilijk rond te kunnen komen.

· *Goede gezondheid (gg)*

Aandeel bewoners die hun gezondheid als goed ervaren, apart gemeten voor 15-35 jarigen, 35-65 jarigen en 65+. Weinig meldingen bij lokale zorgnetwerken en weinig meldingen huiselijk geweld.

· *Voldoende opleiding (vo)*

Weinig voortijdige schoolverlaters voldoende jongeren met een startkwalificatie, voldoende inwoners met een startkwalificatie of werk. Een startkwalificatie is een diploma van HAVO/VWO of niveau 2 van het MBO.

· *Aspect Leefomgeving*

Dit is een voorwaardenscheppend aspect. Het gaat om de vraag of de leefomgeving stimuleert tot meedoen of belemmerend werkt.

Onder dit aspect vallen de volgende thema's: ontbreken van discriminatie, passend zijn van de huisvesting, aanwezig zijn van adequate voorzieningen en het ontbreken van vervuiling en overlast.

· *Ontbreken van discriminatie (od)*

Negatief: percentage mensen dat zich gediscrimineerd voelt. Het oordeel over het omgaan met elkaar van allochtonen en autochtonen.

· *Passende huisvesting (pv)*

Geen sprake van overbewoning (cf. definitie buurt-signalering) en bewoners die tevreden zijn met hun woning.

- *Adequate voorzieningen (av)*

Om te bepalen of de voorzieningen adequaat zijn is de bewoners gevraagd naar:

A. Tevreden met fysieke voorzieningen

Dit betrof de tevredenheid over speelplaatsen, peuterspeelzalen/kinderdagverblijven, basisscholen, voorzieningen voor jongeren, voorzieningen voor ouderen, algemeen groen, recreatief groen, voorzieningen voor binnensport, voorzieningen voor buitensport, winkels, buurthuizen en cafés.

B. Bekendheid sociale voorzieningen

Dit betrof de bekendheid met de volgende sociale voorzieningen: thuiszorg, steunpunt mantelzorg, ouderenadviseurs, maatschappelijk werk, opvoedingsondersteuning, schulphulpverlening, en de vraagwijzer. Er is ook gevraagd naar het gebruik ervan, maar deze antwoorden zijn niet gebruikt voor het bepalen van de Sociale Index. Ze kunnen wel gebruikt worden bij de nadere analyse van een wijk. Er is niet gevraagd naar de tevredenheid omdat er per wijk te weinig gebruikers zijn voor een score per wijk.

- *Geen vervuiling of overlast (v+o)*

Negatief: rommel op straat, vuilnis naast de containers, vernieling straatmeubilair, gaten en verzakkingen, overlast van hard rijdend verkeer, geluidshinder van verkeer, lawaai van omwonenden, overlast van drugs, overlast van groepen jongeren, Veiligheidsindex.

- *Aspect Participatie (Meedoen)*

Dit betreft de kern van de sociale index: het is belangrijk dat iedereen meedoet in de samenleving (gedragsaspect). Onder dit aspect vallen de volgende thema's: werkzoekenden, schoolgaande jeugd, voldoende sociale contacten, deelname aan sociale en culturele activiteiten en sociaal maatschappelijke inzet.

- *Werkzoekenden en Schoolgaande jeugd (w+s)*

A. Werkzoekenden

Aandeel werkzoekenden van de totale beroepsbevolking (15-65 jaar).

B. Schoolgaande Jeugd

Percentage jongeren van 16-22 jaar dat naar school gaat als percentage van het totale aantal jongeren zonder startkwalificatie.

- *Voldoende sociale contacten (sc)*

Percentage bewoners dat minimaal wekelijks contact heeft met vrienden en familie. Het contact kan bestaan uit een ontmoeting, een telefoontje of een e-mail. Daarnaast wordt apart meegerekend het percentage volwassenen dat behoefte heeft aan meer contacten en het percentage 65+ dat behoefte heeft aan meer contacten.

- *Deelname aan sociale en culturele activiteiten (sca)*

Percentage bewoners dat minstens 1 x per maand sport, uitgaat (café, disco of uiteten), naar een theatervoorstelling of contact gaat of minimaal 1 x per maand een creatieve hobby uitoefent.

- *Sociaal maatschappelijke inzet (si)*

Percentage bewoners dat iemand helpt die langere tijd ziek of hulpbehoevend is (mantelzorg). Percentage bewoners dat onbetaald actief is in één of meer organisaties (vrijwilligerswerk). Percentage bewoners dat de afgelopen 12 maanden een actieve bijdrage heeft geleverd aan de leefbaarheid van de buurt. Ook bekend is in welk type organisatie zij vrijwilligerswerk doen, maar dit is niet opgenomen in de sociale index.

- *Aspect sociale binding*

Bij dit aspect gaat het om het gevoel van de bewoners bij hun buurt. Hieronder vallen de volgende thema's: voelen bewoners zich thuis in hun buurt (ervaren binding) en wonen ze lang in de buurt (mutaties).

- *Mutaties (m)*

Percentage verhuizingen. Percentage bewoners dat korter dan twee jaar in Nederland woont. Percentage bewoners dat langer dan tien jaar in dezelfde woning woont. (Bij nieuwbouwwoningen geldt het criterium 90% van de leeftijd van de woning).

- *Ervaren binding (eb)*

Percentage bewoners dat zich thuis voelt in hun buurt en vindt dat buurtgenoten goed met elkaar omgaan (familiariteit). Percentage bewoners dat zich verantwoordelijk voelt voor de buurt en zich inzet voor de buurt. Percentage bewoners dat vertrouwen heeft in het (deel)gemeentebestuur.

Meer resultaten van de sociale index en een gebruikershandleiding zijn te vinden op www.cos.rotterdam.nl

Colofon

Auteurs: Frans Spierings en Wim van der Zanden

Fotografie: Marina Meeuwisse

Statistisch materiaal: Programmastaf Sociaal en Centrum
voor Onderzoek en Statistiek

De productie van dit boek kwam tot stand in nauwe
samenwerking met Hogeschool Rotterdam en Kenniskring
Opgroeien in de Stad.

Uitgeverij IJzer, Postbus 628, 3500 AP Utrecht.

e-mail: uitgeverij.ijzer@hetnet.nl

website: www.uitgeverij-ijzer.nl

juli 2008

In het samenwerkingsverband Pact op Zuid investeren actieve burgers, ondernemers, corporaties en de overheid in de leefkwaliteit van Rotterdam Zuid.

De Pactopgave is in belangrijke mate een sociale opgave. Zo blijkt uit de focus op de webmodellen en de gegevens uit de sociale index.

In Pact op Zuid sociaal gezien leiden wij u rond door de diverse wijken aan de hand van fotomateriaal en statistieken. Sociaal gezien verschillen de wijken in het Pactgebied aanzienlijk van elkaar. Door de bronnen met elkaar te verbinden, ontstaat een kleurrijk beeld in sociaal, fysiek en economisch opzicht, en op het gebied van veiligheid.

